

Slovenski čebelar

90 let ZČDS
1898 - 1988

2

Letnik LXXXX-Leto 1988

LETO 1873 - PRIČETEK PERIODIČNEGA ČEBELARSKEGA TISKA NA SLOVENSLEM

Slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR
GLASILO ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ SLOVENIJE

št. 2

2. februar

letnik 90

VSEBINA

Andrej Dvoršak: Kontrolirana kristalizacija – možnost boljše prodaje medu	38
Pavel Zaletel: Čebelarjeva opravila v februarju	39
Martin Mencej: Krizna obdobja Slovenskega čebelarja	43
Franc inž. Šivic: Grožnja našim čebelarjem	45
KONGRESI, STROKOVNA SREČANJA	
Prof. dr. Dragutin Popeskovič: Pregled referatov komisije za biologijo medonosne čebele z zadnjega svetovnega kongresa o čebelarstvu v Varšavi	48
IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV	
Alojz Klenovšek: Iz prakse – moj način zdravljenja varooze	51
Anton Fabjan: Apiterapija v praksi	52
Tomo Strgulc: Zmeda	58
Stane Sajevec: Čebele sredi zime	59
dr. Svetozar Polič: Moje izkušnje z uporabo Folbexa-VA	60
Ivan Loparič: Siničke in čebele pozimi	61
IZ TUJIH ČEBELARSKIH ČASOPISOV	
prof. dr. Jurij Senegačnik: Še o varoi in njenem zatiranju s perizinom	61
Andrej Dvoršak: Nemci imajo najraje domači med	64
Martin Mencej: Avstrijski izvoz in uvoz medu v letu 1987	65
Zimska mikroklima v panjih	66
Andrej Dvoršak: Čebela v zakoniku Leke Dukadjinija	67
ČEBELARSKI KROŽKI	
Ernest Rečnik: Živahno delo članov čebelarškega krožka Dramlje	68
IZ DOMAČE KUHINJE	
Ivan Žunko: Medene pijače	68
BILTEN MEDEX	
Boris Slavec: Oblike pridelovalnega sodelovanja s hp Medex	53
Andrej Schwarzmann: Zimska opravila vsakega čebelarja	54
Boris Slavec: Novo zdravilo Ascomizol-D	55
Andrej Schwarzmann: Namen in uporaba žvepla v borbi proti voščenemu molju	56

CONTENTS

A. Dvoršak: A controlled crystalization – the better way of selling honey	38
P. Zaletel: Beekeepers occupation in February	39
M. Mencej: The Slovene beekeepers' crisis period	43
ing. F. Šivic: A threat to our honeybees ...	45
CONGRESSES, PROFESSIONAL MEETINGS	
prof. dr. D. Popeskovič: The review of reports from the Commission for the honeybee's biology of the last International Beekeeping Congress in Warsaw	48
OUR BEEKEEPERS' EXPERIENCES	
A. Klenovšek: From the practical work – my way of extirpation of varroa	51
A. Fabjan: Apitherapy in practice	52
T. Strgulc: A mess	58
S. Sajevec: Honeybees in the middle of a winter	59
dr. S. Polič: My experiences with Folbex VA	60
I. Loparič: Titmouses and honeybees in winter	61
FROM FOREIGN NEWSPAPERS	
prof. dr. J. Senegačnik: More about the varroa and it's extirpating with perizin	61
A. Dvoršak: Germans prefer the homemade honey the most	64
M. Mencej: Austrian export and import of honey in 1987	65
A. Dvoršak: Honeybee in Leke Dukadjinij's code	67
BEEKEEPING CIRCLES	
E. Rečnik: Members' of a beekeeping circle Dramlje vivacious work	68
FROM KITCHEN	
I. Žunko: Honeydrinks	68
MEDEX BULLETIN	
B. Slavec: Forms of a producing co-operation by hp Medex	53
A. Schwarzmann: Each beekeepers' winter occupations	54
B. Slavec: A new medicine Ascomizol – D	55
A. Schwarzmann: A purpose and use of sulphur against waxen moth	56

VABILO NA PROSLAVO 90-LETNICE SLOVENSKE ČEBELARSKÉ ORGANIZACIJE

Vse čebelarje in prijatelje čebelarstva vabimo na svečano proslavo 90-letnice slovenske čebelarске organizacije, ki bo v soboto, 13. februarja 1988 ob 9.30 v kinodvorani Union v Ljubljani, Nazorjeva 2.

PROGRAM PROSLAVE:

1. Slavnostni govor predsednika Zveze čebelarskih društev Slovenije Andreja Petelina.
2. Pozdrav predsednika častnega odbora proslave Jožeta Smoleta, predsednika RK SZDL Slovenije, in gostov.
3. Podelitev jubilejnih plaket in priznanj zaslužnim organizacijam in posameznikom.
4. Kulturni program:
 - nastop akademskega pevskega zbora Tone Tomšič iz Ljubljane,
 - nastop dramskega umetnika Poldeta Bibiča.

Na proslavo vabimo tudi vse praporščake, da z društvenimi prapori počastijo ta svečani jubilej.

Po končani proslavi bo čebelarsko družabno srečanje v stranskih prostorih kina Union.

ČASTNI ODBOR PROSLAVE:

predsednik – Jože Smole
 člani – inž. Milan Knežević
 Nuša Kerševan
 inž. Leon Frelj
 inž. Slavko Gliha
 dr. Milan Pogačnik
 Andrej Petelin
 dipl. oec. Aleš Mižigoj
 Lojze Kampuš
 Dušan Švara
 Franc Gražar
 dr. Radovan Bratina
 Jože Hribar
 Ludvik Krese
 Jalen Ciril
 Minka Zupančič

Zaradi nenadne bolezni predavatelja in zaradi tehničnih razlogov strokovnega posvetovanja o čebelarstvu, ki je bilo najavljeno v prejšnji številki, ne bo.

Vabimo vse čebelarje, da se proslave udeležijo v čim večjem številu.

Izvršni odbor ZČDS

KONTROLIRANA KRISTALIZACIJA – MOŽNOST BOLJŠE PRODAJE MEDU

ANDREJ DVORŠAK

Na mednarodnem posvetovanju čebelarjev v Gorici je imel najodmevnejši referat profesor Michel Gonnet z I. N. R. A. – Station de zoologie et d'apiculture, Montfavet, Francija, ki je predaval o kontrolirani kristalizaciji medu in njenih variantah ter o najboljših metodah za pripravo in trženje kakovostnih medenih proizvodov. Njegovo predavanje je bilo zelo razumljivo in natančno, tako da sem doma po njegovem receptu brez težav pripravil medeno kremo. Otroci so bili navdušeni, žena pa tudi, ker ni bilo več nevšečnih kapljic medu po mizi in po tleh. Na kratko povzemamo bistvo referata profesorja Gonneta.

Kristalizacija medu je naraven pojav, vendar je mnogo potrošnikov, ki ga prav zaradi tega odklanjajo, misleč, da je medu primešan sladkor. Drugi si ta pojav razlagajo tako, da menijo, da čebela »izdeluje« dvoje vrst medu: enega, ki je vedno tekoč, in drugega, ki je kristaliziran. Nekaterim zopet niso všeč groba zrnca, ki nastajajo pri naravni kristalizaciji... Vsi po vrsti pa so premalo poučeni in seznanjeni z medom in čebeljimi pridelki nasploh.

Sam pojav kristalizacije je zelo zapleten. Za nas bo dovolj, če vemo, da so v tekoči masi medu posamezna jedra fruktoze, ki se hitro množijo in povzročajo kristalizacijo. Med počasi postane moten in gost. Prav tako kristalizacijo pospešujejo tujki v medu, denimo cvetni prah. Hitrost kristalizacije pa je zelo odvisna tudi od sestave medu in vsebnosti sladkorjev. Poglavitna sladkorja sta fruktoza in glukoza. Slednji se pogosto znajde v prezasičenem stanju. Več ko je glukoze, bolj je med tekoč, vendar je fizikalno nestabilen. Med oljne repice ima okoli 40 odstotkov glukoze in hitro kristalizira, medtem ko je ima med akacije le 26 odstotkov in redko kristalizira.

Določene vrste medu kristalizirajo, ker vsebujejo višek polisaharidov. Kristalizacija pa je odvisna tudi od razmerja glukoze in vode v medu.

Med dejavniki, ki vplivajo na kristalizacijo medu, lahko kontroliramo le temperaturo. Optimalna temperatura za kristalizacijo medu je okoli 14 stopinj C. Kristalizacijo lahko tudi pospešimo, če med mešamo. Znano je, da hitreje kristalizira točeni med

kot pa med v satju ter da naravna kristalizacija ne poteka vedno pravilno, saj pri njej prihaja do različnih struktur kristalov.

Prav struktura kristalov pa vpliva na kakovost medu in ga včasih tudi spremeni na nezaželen način. Da do tega ne bi prišlo, lahko vsak čebelar z malo spretnosti sam kristalizira svoj med in pripravi tako imenovani kremni ali pastozni med.

Priprava kremnega medu

Kljub temu, da je postopek kontrolirane kristalizacije zelo preprost, ga obvlada le malo čebelarjev. Tekočemu medu preprosto primešamo seme – kristale medu, ki smo jih pripravili prej. Temu rečemo tudi osemenitev medu. V tekoč med vnesemo majhno količino prej kristaliziranega medu, 5 do 10 odstotkov glede na celotno količino tekočega medu.

Ker moramo paziti na to, da ohranimo sortni med, primešamo vedno kristaliziran med iste vrste. Profesor Gonnet je pojasnil, da zelo hitro in preprosto dobimo kristaliziran med, če v tekoč med tiste vrste, ki ga želimo kontrolirano kristalizirati, vnesemo 10 odstotkov kristaliziranega medu oljne repice. Tako dobimo »prvi pripravke«, ki ga nato uporabimo kot seme za celotno količino medu. V tem primeru bo v končnem proizvodu le en odstotek medu oljne repice, kar je zanemarljivo.

Tekoči med, v katerega vnašamo seme, segrejemo na 27 stopinj C. Nato vnesemo seme in istočasno vso medeno maso mešamo s kuhalnico ali mešalnikom. Na ta

način razpršimo kristalne delce enakomerno po celi masi tekočega medu. Ko to dosežemo, pustimo maso počivati eno do tri ure, odvisno od količine, in jo nato ohladimo na 14 stopinj C. V času, ko medena masa počiva, se izločijo tudi zračni mehurčki, ki so nastali med mešanjem. Do popolne kristalizacije pride v štirih do petih dneh. V našem primeru maso prva dva dni še nekajkrat premešamo. Končni rezultat je kremni med s komaj zaznavnimi kristali, ki se lepo maže na kruh.

Pri postopku moramo paziti, da v tekočem medu ni več kot 18 odstotkov vlage, čemur ustreza večina naših medov. Med, ki ga dobimo s pomočjo kontrolirane kristalizacije, ima pri običajni temperaturi zelo trdno strukturo. Toda če ga segrejemo nad trideset stopinj, se ponovno zmehča in postane tekoč.

Postopek se izvaja tudi industrijsko, vendar je v Franciji le pet obratov, ki imajo ustrezne naprave. Te so namreč zelo drage in zato nezanimive za majhne čebelarске obrate. A tudi manjših obratov, ki se zanimajo za opisani postopek, je v Franciji komaj okoli 20. Več jih je v Združenih državah Amerike, kjer je kremni med postal že vsakdanjost. Kot meni Michel Gonnet, je prav v prodaji kremnega medu še velika priložnost in po njegovem prepričanju bo prodaja takšnega medu v prihodnjih letih precej porasla. Prednost te tehnologije je tudi v tem, da se pri njej med ne segreva oziroma pregreva, hkrati pa ohrani vse naravne sestavine, ki so zanj značilne.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V FEBRUARJU

PAVEL ZALETEL

Mesec februar je v sredini koledarske zime in velikokrat je še zelo mrzel. So pa leta, ko se prava zima v tem mesecu šele začne. To so leta, ki čebelarjem povzročajo sive lase. V takih zimah čebele slabo prezimijo, ker se dolgo ne morejo spreleteti. Kadar pa imajo družine še slabo hrano, ki je je morda celo premalo, izbruhne v panju bolezen ali nam cela družina odmre. Skrbnemu čebelarju, ki je jeseni odstranil iz sredine panja neprimeren med in družine dokrmil s cvetličnim medom ali sladkorno raztopino, se kaj takega navadno ne zgodi. So pa seveda redke izjeme, ko posamezne

družine slabo prezimijo tudi zaradi miši, ptic ali nepravilnega paženja.

Ker pa se dnevi v tem času že vidno podaljšajo in ima sonce vedno večjo moč, navadno v tem mesecu na prisojnih legah že zacvetijo zvončki, trobentice in teloh. Tudi jelša in leska zacvetita. To so prvi znanilci konca zime in začetka pomladi. Začetka novega življenja v prebujajoči se naravi. Tudi čebele so del žive narave, ki jo v zimskem času zbudi toplo sonce. Že konec januarja so začele mlade matice s prvim zaleganjem, posebno v toplih predelih Primorja. Druge začnejo zalegati februarja.

Kolikor pozneje pa začnejo matice zalegati v hladnih predelih, toliko lepši razvoj dosežejo družine spomladi. Za nego zalege potrebujejo čebele toploto okrog 35° C. To pa dosežejo s povečanim uživanjem hrane. Da bi čebele za to »kurjenje« potrošile čim manj hrane, jim lahko pomaga čebelar, in sicer tako, da tudi v tem mesecu skrbi za čim večji mir v čebelnjaku in okoli njega. Čebele so sedaj še vedno v gruči. Vsak nemir pa povzroča povečanje ali razpust gruče in s tem uhajanje toplote, ki jo morajo čebele nadomestiti s povečano porabo hrane. Tehnica nam pove, da je sedaj v panjih poraba hrane že tako iz dneva v dan večja. Z nepotrebno porabo hrane pa se čebele preveč obremenijo, kar je lahko za čebele usodno, posebno če pride, kot smo že omenili, do prvega izletnega dne šele konec februarja ali celo v začetku marca.

Do spreleta čebel in otrebitve pride, ko se v lepem vremenu toplota ozračja dvigne nad 10° C (v sencih nad 8° C). Ko nam vremenoslovci napovejo tako otoplitev in lepo sončno vreme, se pripravimo na izletni dan čebel. Če se le da, moramo biti ta dan pri čebelnjaku. Starejši čebelarji, ki čebelarijo z večjim številom pranjev, bodo imeli tako cel dan dovolj dela. Mlajši čebelarji-začetniki pa bodo imeli preveč dela tudi s svojimi maloštevilnimi panji. Kadar imamo čebele v neposredni bližini hiš, opozorimo na trebljenje čebel sosede, da ne bi prišlo do vroče krvi. V zavetni legi v bližini čebelnjaka namestimo tudi napajalnik. Čeprav je zelo majhna verjetnost, da ga bodo čebele že ta dan uporabljale, je dobro, če deluje od prvega izletnega dne naprej, seveda, kadar je dovolj toplo. Drugače ga izpraznimo. V primeru, da je okoli čebelnjaka še kaj snaga, ga odmečemo in prostor potresemo z materialom, na katerega se bodo čebele usedale pri trebitvi. Ne pozabimo na slovenski rek: »Spomladi vsaka čebele krajcar!« Če se namreč čebela pri trebitvi usede na mehki sneg, se začne zaradi lastne toplote pogrezati vanj. Zaradi mraza sedaj otrpne in umre. Za družino in seveda tudi za nas je izgubljena. Če je sneg poledenel-trd, jim ne škoduje toliko. Ko se čebela na njem odpočije, se ponovno dvigne in vrne v panj. Še preden začno čebele množično izletavati, panjem odstranimo vratica, pažni material in

okenca ter iz panjev potegnemo vložke iz lepenke. Panj sedaj ponovno zapremo z okencem. Če nimamo nameščenih vložkov, s strguljo očistimo tla panjev mrtvic in drobirja. Kdor ima AŽ panje starejše izdelave, jim mora odstraniti celotno deščico z žrelom in vložek potegniti s prednje strani. Če pa je jeseni namazal zagozde z lojem, lahko to delo opravi celo na neizletni dan, saj s tem ne bo skoraj nič vznemirjal čebel. Vrata in pažni material razmestimo na soncu, tako da se čim bolj posuši, a da ga čebele ne zamažejo z iztrebki. V primeru, da imamo žrela priprta, jih odpremo do konca, da ne ovirajo čebel pri izletavanju.

Vložke iz strešne lepenke, ki morajo biti oštevilčeni, da jih zaradi morebitne bolezni čebel vstavljamo vedno v iste panje, dobro pregledamo. Po drobirju ugotovimo, koliko hrane so porabile in kje je gnezdo: spredaj, zadaj, levo, desno... Po mrtvicah ugotovimo, kako je družina prezimila. Če je veliko mrtvic pri žrelu, je verjetno, da družino pesti lakota. Mrtva trotovska zalega pa kaže na trotovske matice. Med mrtvicami lahko najdemo tudi mrtvo matico. Kristali medu nas opozarjajo, da družina trpi žejo. Kadar pa je drobir zamazan s trebežem čebel, vemo, da v panju gospodari griža ali celo noseča. Čebele so grižave največkrat zaradi neustrezne zimske hrane ali zaradi prepozna krmljenja, tako da hrane niso mogle predelati. Taka hrana se zelo rada skisa. Panje, iz katerih smo potegnili vložke s tako vsebino, označimo. V zvezek pa si zabeležimo vse značilnosti posameznih družin. Šele sedaj vložke očistimo in jih postavimo na sonce, da se posušijo. Mrtvice moramo zakopati.

Nakladni panji so nameščeni na lege ali stojala, ki morajo biti daljša vsaj za en panj. Teh panjev pri čistilnem izletu ne odpiramo, ampak jim sprostimo le sponke, ki vežejo podnico s prvo nakladdo. Poleg panja namestimo čisto, suho podnico iz skladišča, na katero namestimo panj s streho vred, toda brez stare podnice. Iz te podnice pa razberemo vse tisto, kar smo pri AŽ panju razbrali z vložka. Ko podnico očistimo, jo posušimo in ožgemo s spajkalom. Šele tako lahko uporabimo pri naslednjem panju.

Ko sonce obsije žrela in se dovolj ogreje, začno izletavati prve čebele. Tem se pridružijo vedno nove in nove. Kaj hitro je ve-

Zima je najugodnejši čas za izdelavo in popravilo panjev. Na sliki je čebelar in mizar Videčnik iz Zreč s svojim izdelkom.

čina čebel v zraku. Spreletavajo se okoli čebelnjaka in se trebijo. Radosti in veselja preletavanja ni konca ne kraja. Tudi čebelar si oddahne. Le redko kdaj pa se vse družine spreletijo v enem dnevu. Največkrat zakasnijo dobre in močne družine. V panj, ki ne izletava, pihnemo. Če družina narahlo zašumi in se hitro umiri, je z njo vse v redu. Ker dobro prezimuje, se ji pač ne mudi s trebljenjem. Pustimo jo pri miru. Kadar pa ni odziva niti na trkanje, je v panju mrlič. Zaradi zanesljivosti pregledamo panj še od zadaj. Če ugotovimo smrt družine, panj na žrelu in zadaj dobro zapremo. Na vratca ali na streho naredimo znamenje. Pregledali ga bomo pozneje, ko bo bolj toplo in bomo imeli več časa. Dobro izletavanje čebel iz posameznih panjev je dobro znamenje. Družine so v redu. Včasih pa iz posameznih panjev skoraj ni čebel. Če trepečejo s krili in žalostno lazijo okoli žrela, je to znak, da stradajo. Do lakote je prišlo zaradi tihega ropa jeseni ali zaradi popolne kristalizacije medu. To so navadno slabiči. Taki družini moramo takoj pomagati. Najbolj enostavno in najbolje je, če taki družini odpremo panj in na vsako stran gnezda, kolikor ga sploh še je, namestimo po enega ali dva medena sata iz zaloge. Notranjima satoma naredimo v med nekaj zarez, da čebele lahko takoj sprejmejo hrano. Če pa nimamo rezervnega medenega satja, zapremo panju žrelo in ga prenesemo v topel prostor. Skozi mrežo na okencu obrizgamo čebele s sladkorno raztopino, v pitalnik pa nalijemo tekoč med, ki ga ne smemo raz-

redčiti z vodo. Ko čebele použijejo in shranijo med v satje, počasi ohladimo prostor, da se čebele stisnejo v gručo. Sedaj panj prenesemo na staro mesto v čebelnjak. To seveda delamo le pri družinah, ki so vsaj za silo živalne. Po vsej verjetnosti pa od take družine v tem letu ne bomo imeli veliko koristi. Če pa je čebel le še za prgišče, jih prestremo v drug panj. Včasih pa čebele tekajo po bradi sem in tja, se na njej otrebijo in vrnejo v panj. Marsikatera poskuša vzleteti, vendar pade v travo pred panj. Tu poskuša vzleteti in se vrniti v panj. Ker tega ne zmore, poskakuje. V tej družini je doma pršica. Takih pršičavih družin v zadnjem času skoraj ni več, posebno če proti varozi plinimo s folbexom VA.

Najpogosteje pa se čebele trebijo na bradi in končnici panja zaradi griže in nose-me. Take čebele lazijo z napetimi zadki. Trebež je zaradi prve in druge boleznii več ali manj enak – voden. Pri nose-mi lahko v trebežu opazimo zrnca neprebavljenega cvetnega prahu. Lansko leto smo verjetno pri zadnjem obroku pozabili dodati zdravilo proti nose-mi. Letos je v panju verjetno že premalo čebel pa preveč vlage. Griža bo z nekaj izleti in pojavom prve paše prenehala. Nosema pa ne bo prenehala, ampak se bo brez pomoči čebelarja še razbohotila. Toda sedaj še ni čas za zdravljenje nose-me.

Kadar pa je v okolici žrela le nekaj trebežev, ki so gosti in temni, lahko posumimo na brezmatičnost. Ko se čebele v glavnem pomirijo in vrnejo v panj, čebele še vedno

nemirno begajo pred panji brezmatičnih družin. Do brezmatičnosti je lahko prišlo zaradi starosti matice. Morda pa smo jo jeseni pri pregledu strli s sati ali pa nam je celo padla na tla, pa tega nismo opazili. Tudi brezmatičnost si zabeležimo v zvezek.

Ko so čebele že v panjih in se v glavnem zopet stiskajo v gručice, panjem vrnemo vložke in jih zapažimo s posušeni slamicami ali papirjem. Namestimo vrata in panje zapremo. Vrat seveda ne zapremo, če pazimo s penasto gumo. Pred čebelnjakom naberemo mrtvice za pregled in jih stresemo v primerno škatlo iz lepenke. Na škatlo napišemo naslov čebelarja, kraj stojišča, število panjev, iz katerih dajemo mrtvice, in število mrtvic. S toplo vodo, ki smo ji dodali nekaj razkužila, umijemo brade, panjske končnice, doletne deske in morda še druge dele čebelnjaka, ki so jih onesnažile čebele. Pred čebelnjakom pometemo vse mrtvice, jih zakopljemo ali sežgemo. Če so tla betonska ali drugače tlakovana, jih polijemo z vrelo vodo in zribamo. Zamazani panji pač niso v ponos nobenemu čebelarju. Pri slabih pripravimo žrela, da pri naslednjih toplih dneh ne pride do ropa. Do ropa pride namreč zelo hitro tudi spomladi. Odpravimo pa ga enako težko kot poleti ali jeseni. Pri močnih družinah ne zožujemo žrel, ker taki panji radi rosijo in se v njih nabira preveč vlage, ki hitro povzroči plesnivost stranskega satja.

Kakršnokoli nepravilnost ali posebnost pri posamezni družini vpišemo v zvezek. Tako imamo ob koncu izletnega dne za vsako družino, če imamo samo nekaj panjev, popoln pregled njenega stanja. Če pa čebelarimo z več deset ali nekaj sto panji, imamo nove zapiske le za družine, ki v našem iztopajo. Iz vsega povedanega vidimo, da nam kontrola na bradah ob izletnem dnevu pove veliko več kot pa kakršnokoli brskanje po panjih. Kaj pa sploh lah-

ko dosežemo s pregledovanjem panjev v tem času? Brez potrebe vznemirimo čebele, stremo matico ali vsaj prehladimo tisto nekaj zalege, ki je že v gnezdu. Zato je pregledovanje družin v tem času nezaželeno in še manj koristno. Hiter pregled družin, in to samo sumljivih, bomo opravili šele, ko se bo temperatura dvignila čez 15° C. Posnemajmo stare, izkušene čebelarje. Ti nikoli brez potrebe ne pregledujejo čebel – tudi med letom ne. Čebele v tem času najbolj potrebujejo mir, toploto in dobro hrano.

Četudi se zrak februarja dodobra otopli, še ne začnemo z dražilnim krmljenjem. To si lahko privoščijo le čebelarji v toplih primorskih krajih. Ti lahko že konec februarja pokladajo čebelam sladkorno testo ali pogačo. Povsod drugod v Sloveniji pa moramo z dražilnim krmljenjem počakati do druge polovice marca. Kadar s pomočjo dražilnega krmljenja prezgodaj zredimo preveč zalege, nastane škoda ob vdoru mrzlega zraka. Čebelja gruča se stisne in ne ogreva zunanjih zaleženih satov. Ta zalega se prehladi in odmre. S tem smo naložili čebelam ogromno novega nepotrebne dela. Moč družine tako upade. Razvila se bo veliko pozneje, kot bi se drugače. Nizke temperature pa pri tako velikem obsegu ne zadržijo čebel v panju. Čebele izletavajo v mráz po vodo in obnožino. Izletavajo v smrt. Lepi, čisto spomladanski dnevi v februarju prav lahko prevarajo čebele in čebelarje. Februarja ali marca se vreme rado sprevrže in mráz se zavleče daleč v pomlad. To pa je dober pogoj za širjenje najrazličnejših bolezni – zadnje čase tudi varooze. Kadar pa je februarja le toliko toplo, da sonce izvablja le posamezne čebele, je najbolje, da panjem zasenčimo žrela. Tudi s tem rešimo marsikateri čebeli življenje. Z vsem tem povzročimo, da čebele še malo obmirujejo, preden jih bo zajel vsesplošni spomladanski razvoj.

NAROČITE NALEPKO ZA KOZARCE Z MEDOM

Čebelarji, ki sami polnite in prodajate svoj med, naročite nalepke za kozarce!

Na Zvezo čebelarških društev Slovenije je prispelo dovolj naročil za nalepke za kozarce z medom, zato smo jih dali natisniti v zadostni količini.

Nalepke lahko naročite pisno ali telefonsko v pisarni ŽČDS. Cena nalepke je 30 din. Za naročila nad 500 kosov priložimo tudi ustrezno količino lepila. K boljši prodaji izdelka pripomoreta tako odlična kakovost kot tudi lična oprema! Tisti, ki boste naročili manjše število nalepk, lahko kupite lepila v tubi v knjigarnah – Karbokol, UHU, Magnetic.

Strokovna služba ŽČDS

KRIZNA OBDOBJA SLOVENSKEGA ČEBELARJA

Ob 90-letnici njegovega izhajanja

MARTIN MENCEJ

»Saj to je neverjetno, da časopis izhaja nepretrgoma 90 let, in to v naši burni polpretekli dobi,« mi je začuden izjavljal književnik mlajše generacije. Da, Slovenski čebelar je med redkimi časopisi, če že ne edini, ki je dočakal tako častitljiv jubilej nepretrganega izhajanja, in to kljub vsem preprihom, večjim ali manjšim oviram in zapletom. Samo ljubitelji čebel, zagnani idealisti, so svoj časopis lahko reševali in rešili pred usodo, ki je tako pogosto doletela druge strokovne časopise.

Že sam začetek izhajanja pred devetdesetimi leti ni bil nič kaj obetaven. Je že res, da so samo na Kranjskem tedaj našli 5000 čebelarjev, vendar so bili med njimi v veliki večini kmečki ljudje, ki niso kazali posebne vneme za glasilo, saj so ga imeli za nekakšno »vsiljevanje gosposke«, ne pa za pomoč. Gosposka jih je v preteklosti prevečkrat prevarala in razočarala. Mimo tega pa sta na prelomnici tega stoletja gospodarska kriza in siromaštvo silila kmečkega človeka v tujino, s trebuhom za kruhom (v Westfalijo, Francijo in Ameriko). Ker zaradi vsega tega ni bilo naročnikov, je moralo mesečno glasilo Slovenska čebela (1873) izhajati z veliko zamudo in v skrčenem obsegu. In končno je zaradi finančnih težav presahnilo. Nič več sreče ni bilo z glasilom Slovenski čebelar in sadje-rejec, ki je začelo izhajati kmalu za tem.

Spričo takšnih izkušenj je bilo potrebno dovolj poguma, idealizma in požrtvovalnosti, ko je peščica čebelarjev 24. januarja 1898 ustanovljala osrednje čebelarstvo društvo za Krnjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko in hkrati začela izdajati svoj časopis Slovenski čebelar. Uredništvo mesečnika je prevzel učitelj iz Šmartnega pod Šmarno goro Frančišek Rojina, evropsko razgledan in strokovno preizkušen čebelar. Tedaj je v večini evropskih dežel že prevladoval panj s premičnim satjem. In v prvi številki je Rojina že nakazal osnovno usmeritev pisanja v glasilo: »Naši navadni panji (mišljeni so kranjiči, opomba pisca) so prava igračka napram tistim, katere

sem videl na svetovni čebelarski razstavi v Bruslju . . . Čeprav ne bomo kar namah zavrgli naših panjev, bomo le polagoma poskušali s panji z velikimi okvirčki . . .« Prehod na čebelarjenje s premičnim satjem je narekoval nadaljnji razvoj našega čebelarstva.

Ko je društvo v svojem začetku kar spodbudno zaživelo, saj se je v nekaj mesecih včlanilo kar 400 čebelarjev, Kmetijska družba pa je društvu poklonila denarno pomoč, je že prišlo do prvega presenečenja in resne težave. Izvoljeni društveni tajnik, mladi bogoslovec Germovnik, ki je bil tudi blagajnik, je »revež zašel iz pota poštenosti in porabil vse društveno premoženje za svoje namene . . .«, poroča tedanji Slovenski čebelar. In tako je ostala blagajna brez denarja in vprašljivo je bilo tiskanje časopisa. Vesti, zavesti in iznajdljivosti tedanjih organizatorjev so se čebelarji lahko zahvalili, da se je začeto delo nadaljevalo.

V prvem desetletju izhajanja je bil temeljni cilj uredniškega odbora in sodelavcev preusmeritev od čebelarjenja v kranjičih k čebelarjenju v panjih s premičnim satjem, kar je povzročilo resno razpravljanje. Uvajanje teh panjev (dunajčan, drolijevec, gerstungovec, AŽ panj in še kateri) je povzročilo pravo zmedo. Zato je preusmeritev napredovala prepočasi, saj je bilo po statističnih podatkih leta 1932 od 75.858 panjev še vedno 30.000 panjev z nepremičnim satjem. Drugače povedano: slovenski čebelarji so z velikim nezaupanjem gledali na propagando za en ali drug tip panja; težko so se odločali, posebno še zato, ker je bila polemika med zagovorniki tega ali onega tipa panja občasno zelo žolčna. Uredniški odbor se je v tem razpravljanju znašel med kladivom in nakovalom. Na prvi pogled je bilo videti, kot da je v uredniškem obdobju nastala kriza, dejansko je pa bila razprava prej pobuda za delo kot kriza, pobuda za enotni AŽ panj. Takole beremo ob dokončni uveljavitvi tega panja: »Pozdravljen, tisočkrat pozdravljen moj prijatelj Slovenski čebelar.

Pred tridesetimi leti si me prvokrat obiskal. Prav v tistem času je bilo moje skromno čebelarstvo na nekem razpotju. Če bi ne bilo tebe, dragi prijatelj, če bi mi ne dal primernih strokovnih nasvetov, bi zagotovo zašla na kriva pota. Vsak mesec si prihajal v drugi obleki in z novo dragoceno vsebino...» (Savinjska).

Prišlo je leto 1941. Okupacija tudi Slovenskemu čebelarju ni prizanesla. Izhajanje se je moralo omejiti na miniaturno Ljubljansko pokrajino. Časopis je do leta 1943 izhajal le vsak drugi mesec v skrajšanem obsegu, nato pa ga je nacistična oblast prepovedala. Pogumni uredniški odbor pa ni prenehal z delom, namesto časopisa je izdal Čebelarški zbornik, katerega urednik je bil Bukovec.

Novonastale družbenopolitične in gospodarske razmere so neposredno po vojni narekivale spremembe tudi na čebelarstem področju. Sredi avgusta 1945 je bil občni zbor Čebelarške zadruge za Slovenijo. V njem so prevzeli vodilno mesto že predvojni znani čebelarški teoretiki in praktiki (predsednik Stane Mihelič, podpredsednik Franc Žnideršič in tajnik Vladimir Raič). Urednik je postal Stane Mihelič, ki pa je časopis urejal le leto dni. Naslednji, 58-letnik, je že urejal Vladimir Rojec, in sicer vse do leta 1964, to je v najbolj burnem obdobju organizacije in časopisa.

Nastopilo je najbolj kritično obdobje v zgodovini Slovenskega čebelarja.

Neposredno po vojni je časopis znova zaživel. Naklada se je do leta 1948 dvignila na 7000 izvodov, in kakor poročajo, bi jih prodali tudi 8000, če ne bi bilo pomanjkanja papirja. Prav to pa je bil tudi vzrok resne zaskrbljenosti za njegovo izhajanje. »Slovenski čebelar je nekaj let visel na nitki. Malo je manjkalo, da ni izdihnil. Ob začetku leta mu je bilo odobreno samo 1000 kg papirja, a kmalu mu je bilo od tega črtano 25 %...«, tarna tedanji urednik. List je izhajal kot dvojna številka, pa še to v skrčenem obsegu. Vendar vse to še ni bilo tako zaskrbljujoče, vsaj ne glede možnosti nadaljnega izhajanja. Večji problem je predstavljalo vprašanje piscev: »Le redki so poslali članke v objavo, a še ti na večkratne prošnje in jadikovanje uredništva...«, toži urednik v letniku 1952. Po nekajletni tovrstni krizi se je uredniškemu odboru posrečilo zbrati skupino stalnih av-

torjev (Bukovec, Debevec, Farazin, Pirnat, inž. Rihar, Belec in še nekateri). List je začel redno izhajati na 32 straneh. Kmalu pa so se začeli zbirati najtemnejši oblaki v zgodovini Slovenskega čebelarja, kajti ZČDS je bila pred likvidacijo. »Zveza je bila pred finančnim polomom. Razpasla se je nemorala med čebelarji, monopolni položaj v čebelarški vedi, nestrpnost, egoistične bolestne ambicije, monopolistične malomeščanske težnje, kar je otopelo čebelarstvo enotnost...« (Ivo Majcen, predsednik na 4. občnem zboru ZČDS). Pojavili so se posamezniki s svojimi bolnimi ambicijami, ki so diskvalificirali celo urednika Slovenskega čebelarja. Razumljivo je, da je zato med čebelarji nastala prava zmeda.

Pri Glavni zadrugi zvezi (GZZ) so ustanovili čebelarški odsek, katerega naloga je bilo prevzeti ČGO, ker je nameraval organizirati večji čebelaški obrat. Ni pa imel svojega časopisa. »Še časopis jim bomo vzeli, pa bodo pri kraju,« je bilo slišati v novi organizaciji. Glasilo naj bi prevzela Kmečka knjiga. K sreči jim ta manever ni uspel. Dolg v tiskarni pa je nenehno naraščal in tiskarna ni hotela več tiskati lista. »Kakor da bi bilo vse zakleto proti nam,« je poročal tajnik Franc Cvetko na občnem zboru. Dogovor, sklenjen med zastopniki ožjega odbora ZČDS in ožjega odbora odseka za čebelarstvo pri GZZ, je rešil časopis pred najhujšim.

Deveti letni občni zbor leta 1960, pomeni začetek mirnejšega obdobja. Časopis izhaja redno mesečno, vendar pa zaradi finančnih razmer izmenično na 16 oziroma 32 straneh, ovitek postane sodobnejši, glede prispevkov pa uredniški odbor ni bil več v zadregi. Razplamtel pa se je boj okoli panjev; ta se je namreč razširil še v Kmečki glas in nekatere druge časopise. V tem času se je pojavila skupina zagovornikov nakladnega panja, ki naj bi zamenjal AŽ panj. »Poglejmo globlje! Kdor noče biti soodgovoren, da predolgo ne pride to (mišljen je nakladni panj, opomba avtorja), kar bo nekoč prišlo gotovo, kakor sledi dnevu noč in noči dan, naj stopi v naš krog,« je zagrizeno bental in prerokoval Ivan Rak. Razprave so bile pisne in ustne, toni pa vedno bolj zaostreni, kar je trajalo kar polnih 15 let. Čeprav je bil urednik v primežu obeh struj, ki nista in nista odnehali, je na skupini vplival pomirjevalno. Ča-

sopis je hotel ostati nepristranski, zato se uredniški odbor ni opredelil ne za eno in ne za drugo stran.

Olje na ogenj je dolila še ustanovna skupščina proizvodnega kombinata Agromel, ki je bila februarja 1963 v gradu Podsmreka. Generalni direktor Agromela je tedaj razodel njihov megalomanski načrt in njihovo prepričanje, da bodo v kratkem propadla individualna čebelarstva. S tem pa naj bi tudi Slovenski čebelar, če bi še izhajal, dobil drugačno nalogo in preusmeritev svoje vsebine. Četudi bi bil načrt eko-

nomsko utemeljen, je bil za slovensko čebelarstvo v danem položaju neuresničljiv. Agromel je klavrno končal z ogromno izgubo. V glavnem je bil tedaj končan tudi boj za preusmeritev na nakladne panje.

Uredniški odbor je vsebino časopisa usmeril predvsem v strokovno izobraževanje slovenskih čebelarjev, ki naj bi sledilo razvoju in napredku doma in v tujini. Poznejša občasna nesoglasja niso bila načelnega značaja, ampak bolj ali manj osebne narave, kar pa ni vplivalo na obliko in vsebino Slovenskega čebelarja.

GROŽNJA NAŠIM ČEBELAM

FRANC ŠIVIC

Pod tem naslovom smo pred nekaj leti objavili v reviji Moj mali svet intervju z znanim poznavalcem hude gnilobe čebelje zalege, goriškim čebelarjem Lojzutom Ličenom. Med tem se je ta nevarna bolezen na Goriškem močno razširila, zato smo se odločili, da tov. Ličena ponovno povabimo na razgovor.

Kdaj se je huda gniloba čebelje zalege na Goriškem prvič pojavila in kako se je širila do današnjih dni?

Po pripovedovanju mojega očeta, ki je 60 let, vse do leta 1937, čebelaril v Gojačah, čebele niso nikoli obolevale. Za zimsko prehrano čebel so uporabljali med, v času italijanske oblasti pa tudi sladkor, ki je bil denaturiran s česnom. Po tem sklepan, da sestavine te začimbe delujejo kot naravno zdravilo proti nekaterim črevesnim boleznim čebel. Šele s pojavom čistega sladkorja smo dobili k nam tudi nose-mo. Za hudo gnilobo sem slišal, da so med obema vojnama odkrili le tri primere, in sicer v Furlaniji, na Krasu in na Ajševici pri Gorici. Po zadnji vojni je nekaj časa ni bilo, z dovozom čebel podjetja Agromel pa so prinesli tudi hudo gnilobo. Poslej se pri nas bolj ali manj pojavlja, zadnje čase pa se že kar nevarno širi in bojim se, da jo bomo le s težavo ukrotili.

Pri katerih čebelarjih se pojavlja: ali pri tistih, ki svoje čebele zanemarjajo, ali tudi pri dobrih, strokovno podkovanih praktikih?

Doslej smo jo običajno odkrili pri manj osveščeni čebelarjih, vendar sem prepri-

čan, da se ne ogiblje tudi večjih, znanih čebelarstev. Razlika je v tem, da so dobri čebelarji bolj pazljivi in jo znajo pravočasno odkriti ter uničiti. Poznam odličnega čebelarja, ki je zažgal vse svoje čebelje družine, ko je v nekaj panjih odkril hudo gnilobo. Pogosto poudarjam, da ni sramotno, če naše čebele zbolijo za nalezljivo boleznijo, saj ni vedno kriv čebelar, sramotno pa je bolezen prikrivati ali pa jo zanemarjati. Tako ogrožamo zdravje drugih čebel v okolici.

Zakaj se po vašem mnenju huda gniloba tako širi?

Vzrokov je verjetno več. Še nikoli ni bilo toliko zanimanja za čebelarski poklic kakor v zadnjih letih. Začetnik si prizadeva, da bi dobil čebele čim ceneje in pogosto ne preverja, če ima prodajalec zdravstveno potrdilo za svoje živali. Ker se vsak začetnik ne more oskrbeti z dragimi novimi panji, kupuje stare, često iz zapuščenih čebelnjakov, kjer je morda življenje zamrlo ravno zaradi hude gnilobe. Znano je, da je povzročitelj te bolezni v obliki trosa izredno trdoživ in je nevaren tudi po dolgih letih mirovanja.

Nekoč se je zgodilo, da je manjši čebelar prijavil veterinarski službi, da sumi, da je čebele prizadela huda gniloba. V diagnostičnem laboratoriju so ugotovili, da je njegov sum utemeljen in so uničili vse čebelje družine. Po štirih letih je ta čebelar kupil nove panje in jih naselil s čebelami iz zanesljivo zdravega vira. Naslednje leto pa se je v njegovem čebelnjaku spet pojavila

Paša in zdrava čebela sta osnova za čebelarjevo uspešno delo.

kuga. Prepričan sem, da je ostalo v hiši, na raznih predmetih, na obleki in v okolici čebelnjaka še veliko živih trosov, ki so okužili čebele. Za takšne čebelarje pravimo, da nosijo hudo gnilobo v žepu.

Bolezni širijo tudi čebele same, ko se med seboj ropajo. Zgodilo se je že, da je čebelar obolele družine zažveplal, iz okuženih panjev pa ni odstranil medenega satja niti jih ni zaprl. Okoliške čebele so v nekaj dneh odnesle ves med in lahko si mislite, kakšne so bile posledice.

Ko v laboratoriju ugotovijo, da so čebele obolele za hudo gnilobo, izdajo odločbo o zdravljenju, to pa traja včasih tudi več dni. Menim, da bi morali rok od odkritja bolezni do zdravljenja skrajšati na minimum.

Morda so prenašalci kuge tudi samotarske čebele, ose, sršeni in celo čmrlji. O tem v literaturi ne piše veliko, vem pa za primer, ko je nekdo našel gnezdo čmrljev in je iz njega močno smrdelo. Vonj je bil podoben tistemu iz dalj časa okuženega panja.

Danes so čebele bolj dovzetne za bolezni, ker jih izčrpava parazit varoa. Mislim tudi, da so čebele manj odporne zaradi onesnaževanja narave, saj čiste vode skoraj ne najdejo nikjer več. V panjih je tudi vedno manj zdravih trosov, zato grozi degeneracija naših čebel.

Torej je med vzroki, da se huda gniloba tako širi, na prvem mestu človeški dejavnik?

Nedvomno. Ljudje so še vse premalo poučeni, kako trdoživ je *Bacillus larvae*, povzročitelj čebelje kuge, zlasti v svoji la-

tentni obliki kot tros. Spet bom navedel primer. Odličan čebelar je obiskal znanca, ki je pri svojih čebelah odkril, da z zalego nekaj ni v redu. Z žepnim nožem je izrezal del sumljivega satja in ga poslal v analizo v veterinarski zavod. Mikroskopski pregled je pokazal, da je čebele prizadela huda gniloba. Ko mi je čebelar to pripovedoval, sem ga vprašal: »In nož? Kaj si storil z nožem?« »Nič,« je začudeno odgovoril in skomignil z ramo. »Obrisal sem ga v travi in vtaknil v žep.« Ostro sem ga pogledal in rekel: »Drugo leto se pripravi na kugo v lastnem čebelnjaku.« To se je tudi zgodilo. Že spomladi je v nekaterih panjih odkril bolezen. Zato je zažgal prav vse svoje čebelje družine, tudi tiste, ki so bile videti še zdrave.

Pa še en primer neznanja. Lani smo na območju našega društva organizirali obsežno akcijo, v kateri smo pregledniki ob pomoči veterinarske službe natančno prekontrolirali vse čebelnjake. Pri tem smo ugotovili zaskrbljujoče število novih žarišč hude gnilobe. Prišli smo do čebelarja, ki je trdil, da je čebele pred kratkim sam pregledal in da ni odkril nikakršnih znakov bolezni. Kljub njegovemu vnetemu zatrevanju smo se lotili pregleda. Že prvi panj, ki smo ga odprli, je bil močno bolan, pa tudi prav vse naslednje čebelje družine so bile okužene.

Kot preglednik ste bili pogosto v stiku z obolelimi čebelami. Kako ste ravnali, da bolezni niste prenesli v svoj čebelnjak?

V mlajših letih sem nekaj časa delal v

bolnišnici in skrbel za sterilnost orodja in ostalega, kar je potrebno pri operacijah. Tam sem se naučil marsičesa, kar mi je kasneje prišlo prav.

Pri našem delu potrebujemo: gumijaste rokavice, gumijaste škornje, delovno obleko, klobuk z mrežo, kovinsko iglo, špiritni gorilnik in dve posodi: v eni naj bo čista voda, v drugi pa razkužilo. Običajno je to raztopina kaustične sode ali lužnega kamna (2 %). V vsakem čebelnjaku, ki ga obiščem, se obnašam, kot da je že okužen in se ne dotikam ničesar. Lastnik čebelnjaka jemlje iz panjev sate s pokrito zalego, jih podrži v roki, jaz pa si ogledujem barvo in obliko pokrovčkov nad zalego. Temnejši pokrovčki, zlasti če so vgreznjeni, so sumljivi. Zato jih s kovinsko iglo odstranim in si ogledam zalego. Od lanskega leta sem bogatejši za novo izkušnjo. Ni dovolj, če samo odstranimo sumljivi pokrovček, ampak moramo bubo, četudi je njena glava oz. oprsje videti zdravo, popolnoma izvleči iz celice. Odkril sem namreč, da začne obolela ličinka gniti pri zadku in da je to najzgodnejši znak hude gnilobe.

Po končanem pregledu čebelar panj zapre in s kredo napiše na vratca, da je družina zdrava ali sumljiva. Za vsak panj posebej iglo razkužim nad plamenom špiritnega gorilnika. Vedno pregledam vse zaleženo satje iz vseh panjev, kar vsekakor ni lahko delo. Toda če hočemo bolezen zatreči, moramo biti temeljiti. Po končanem pregledu razkužim rokavice, škornje in dele obleke, ki so morebiti prišli v stik s kakšnim predmetom v čebelnjaku.

Kakšne so možnosti okužbe čebel s povzročiteljem hude gnilobe v zbirnih skladiščih medu in satja?

Za čebele je zelo nevarna prazna embalaža, v kateri je bil med in ki jo uporabniki odvržejo na smetišča. Čebele takšne ostanke poližejo in lahko se hitro okužijo. Tudi tam, kjer v kuho sprejemajo staro satje in hkrati čebelarjem izdajajo satnice, je potrebna skrajna previdnost.

Kako pa ste ravnali s čebelami, kadar je laboratorijska preiskava pokazala, da so okužene z gnilobo?

Čebele smo zažvepljali in jih mrtve sku-

paj z zaleženim satjem zložili v kartonske škatle. Pri tem sem pazil, da v škatlah ni bilo nobenih lukenj. Z lepilnim trakom sem jih zalepil in poslal v peč bližnje tovarne pohištva. Med iz okuženih panjev je za človeško prehrano uporaben le po posebni obdelavi in pod posebno oznako, zato ga lahko iztočimo iz satja. Točilo operemo z vodo, kateri smo dodali razkužilo, da uničimo klice, še preden bi te z osladkano vodo prodrle v kanalizacijo ali v zemljo in od tam ogrožale čebele.

Panjev, če so dobri, ne zažgemo, ampak jih s plinsko ali bencinsko spajalko ožgemo toliko, da les zaradi vročine porjavi. Ožgemo tudi vse sestavne dele panja ali jih razkužimo v raztopini kaustične sode.

Po vsem, kar ste povedali, naloga čebelarškega preglednika ni ravno lahka.

Če hočemo delati temeljito, je to zahtevno delo. Pregledniki smo nekakšna podaljšana roka veterinarske službe. Pri pregledu panjev ugotavljamo zdravstveno stanje čebel, če obstaja sum na kužno bolezen, obvestimo veterinarsko službo. Laboratorijska preiskava lahko naš sum potrdi ali ovrže. Na Goriškem sva lani pregledovala večinoma po dva preglednika skupaj, s čimer smo si delo nekoliko olajšali. Honorar, ki ga prejmemo, ne odtehta našega dela, toda zavest, da delujemo v korist slovenskega čebelarstva, nam vliva pogum. Zato težko razumemo nekatere čebelarje, ki se jim zdi škoda časa, ki ga morajo prebiti z nami, ko pregledujemo in ugotavljamo zdravstveno stanje njihovih čebel. Vsi člani naše bratovščine pač niso ravno idealisti.

Povedali ste nam nekaj zanimivih izkušenj iz vaše bogate prakse čebelarškega preglednika, ki bodo marsikateremu bralcu v drugačni luči pokazale problematiko hude gnilobe čebelje zalege – te najbolj nevarne čebelje bolezni, kot si jo je morda predstavljal doslej.

FRANC ŠIVIC

PREGLED REFERATOV KOMISIJE ZA BIOLOGIJO MEDONOSNE ČEBELE Z ZADNJEGA SVETOVNEGA KONGRESA O ČEBELARSTVU (APIMONDIA) OD 19. DO 25. 8. 1987 V VARŠAVI

prof. dr. DRAGUTIN POPESKOVIČ

Na kongresu Apimondie v Varšavi je bilo največ časa in pozornosti posvečeno delu komisije za biologijo medonosne čebele. Iz petih referatov, ki obravnavajo selekcijo medonosne čebele, je razvidno, da nekatere države že leta sistematično raziskujejo, kako bi prišli do kvalitetnejših genetičnih linij čebel, kvalitetnejših predvsem glede produktivnosti. V ospredju je vsekakor ZSSR (prednjači inštitut Ribnoje, napredovali pa so tudi nekateri drugi centri), kjer v ta namen dobivajo tudi precejšnjo gmotno podporo. Dr. Krivcov z omenjenega inštituta je v svojem referatu »Selekcija čebel s pomočjo uporabe matematično-statistične analize njihovih lastnosti« navedel ugotovitev, da so smotrne samo t.i. »kratke« linije do tretje ali največ četrte generacije čebel, z »daljšo« selekcijo pa se učinek, merjen s količino donosa medu, poslabša! Tudi referata o selekciji čebel iz Bolgarije (Veličkov) in s Kube (Dias Milan) sta pokazala, da v teh deželah prav tako organizirano raziskujejo, kako bi pridobili čebele z boljšo dedno zasnovo in višjo produktivnostjo. V zvezi s tem je pomembna sklepna ugotovitev Veličkova, da je temeljni pogoj selekcije s pomočjo križanja čebel pravzaprav ohranitev genetske čistosti domačih (prvobitnih) čebel, kar že dlje časa ugotavljajo tudi drugi raziskovalci (F. Ruttner, Bilaš, Gubin in drugi). S tega področja je bil pomemben tudi referat slovenskega raziskovalca Janeza Poklukarja, v katerem kritično ugotavlja, da čebelarji in rejci matic nehote spodbujajo tudi negativno selekcijo matic, in sicer tako, da v nadaljnjo rejo uvrščajo tudi čebele z neustreznimi lastnostmi, ker reje matic ne izvajajo po enotnem in vnaprej postavljenem programu.

Iz skupine referatov o genetiki sta posebno izstopala dva (Li Šengdong, Huang Rongšeng), ki sta poročala o povečanju

produktivnosti čebel, nastalih iz štirih dvojnih križancev, ki so jih pridobili s pomočjo »rotacijskega križanja« čebel italijanske, kranjske in kavkaške pasme. Predvsem po zaslugi heterozigotnega učinka so v izjemnih primerih čebele proizvedle tudi do 80 odstotkov več medu, kar sta avtorja pojasnila tudi z zamenjavo trotov pri rotacijskem križanju. Genetiki čebel sta bila posvečena tudi referat Lu Zongtanga »Raziskovanje tehnike umetnega osemnjanja s ciljem, da se pridobi čebele čiste pasme« in poročilo Šao Rujna o reji čebel med sorodstvom in njihovi genetični korelaciji. Iz zadnjega referata je tudi razvidno, da kitajski znanstveniki izvajajo razmeroma resne genetične poskuse s čebelami, pri čemer uporabljajo najsodobnejšo opremo, opravljajo pa jih v laboratorijih! Hitrost poskusa s homozigotnimi potomci so na primer dosegli s pomočjo računalnika, s čimer so si, kot je med drugim poudaril avtor, postavili znanstvene temelje za določanje čistih genov iz čistih genetičnih linij čebel.

Naslednji sestavek o genetiki čebel z naslovom »Kombinacijska sposobnost srednjeruskih čebel pri križanju z drugimi pasmami« je napisal zakonski par Borodačev iz vsezveznega inštituta za čebelarstvo (Ribnoje, ZSSR), v katerem sta ugotovila, da so izmed vseh možnih najproduktivnejši križanci, ki sta jih dobila s pomočjo križanja med maticami kavkaške pasme in troji srednjeruske čebele. Poljakinja Lucija Skonječina je predstavila lastnosti »nove« linije čebel, ki sta jo z dr. Zavijskim pričela razvijati že pred desetimi leti. Med referate o genetiki lahko štejemo tudi sestavek Američana dr. Tayberja »Preučevanje genetske odpornosti medonosne čebele proti poapneli zalegi«, v katerem opisuje, kako je s posebnim načinom krmljenja čebel z okuženo hrano ugo-

tavljaj manjšo oz. večjo odpornost posameznih družin proti povzročitelju te čebele bolezni.

V odličnem referatu prof. Woykeja iz Varšave je opisana možnost določanja števila jajčnih cevč pri maticah glede na zunanja znamenja na njihovem telesu. Odkril je namreč povezavo med številom dlačic na malem predelu srednjega krilca (velikosti komaj 0,4 mm²) in številom cevč v jajčniku matice, kar lahko zadovoljivo nadomesti obdukcijo matic, s čimer so doslej ugotavljali ta pomembni podatek; to pa ima precejšen praktičen pomen. Že omejnjeni poljski raziskovalec dr. Zaviļjski je poročal tudi o različnih vrstah povezav znotraj čebelje družine ter o razvojnih možnostih socialnega življenja medonosne čebele *A. mellifica*. Postavil je hipotezo, da teza Hamiltona, po kateri haplo-diploidni faktor vpliva na določene etološke oblike obnašanja in družbeno strukturo himenopterjev s socialnim načinom življenja, v določenem smislu velja tudi za čebeljo družino.

Štirje gruzijski avtorji (Mumladze, Razmadze, Gardava in Labadze) so v svojem sestavku o gruzijski, oz. sivi kavkaški pasmi čebel poudarili odlične lastnosti le-te (dolga sesalka, izredna delavnost, visoka produktivnost, mirnost in zmerno rojenje) ter ugotovili, da je ta pasma čebel za genetski fond svetovnega pomena, ki bi ga bilo potrebno več uporabljati za selekcijske poskuse. Iz dveh referatov kitajskih avtorjev pa je bilo razvidno, koliko pozornosti posvečajo na Kitajskem temeljnim teoretskim raziskovanjem. Od takšnih raziskovanj sicer ni takojšnjih praktičnih koristi, zato pa se Kitajska z njimi vključuje v tisto znanstveno dejavnost in civilizacijske procese, ki državi zagotavljajo napredek in postopno vključevanje v mednarodno delitev dela in znanja. Kuang Bangju, Peng Hemu in He Šaoju so preučevali pet vrst divjih čebel, ki živijo na Kitajskem, in ugotovili pomembne podrobnosti o njihovi razprostranjenosti, ekologiji in biokemiji. V drugem, povsem biokemičnem raziskovanju pa so štirje kitajski znanstveniki S. Li, Meng, Čang in H. Li sočasno izvedli raziskovanja izozima esteraze (različica fermenta) pri šestih različnih vrstah čebel in dokazali določene sorodne (filogenetske) povezave med posameznimi vrstami, kar ima izjemen teoretični pomen. V to skupi-

no pomembnejših raziskovanj na Kitajskem spada tudi delo Žuang Deana z naslovom: »Pester razvoj sistema regulacije in kontrole v vrsti Apis«, v katerem avtor ugotavlja, da ostajajo določene lastnosti vrst nespremenjene, druge pa se lahko razvijajo, kar je možno pojasniti s klasičnim genetičnim pristopom. Dr. V. Gubina in sodelavci z moskovske kmetijske fakultete so v svojem sestavku predstavili pomembno ugotovitev, da so t.i. »karpatske čebele« dejansko le ena od populacij *Apis mellifica carnica* (kranjska čebela), ki se je uspešno prilagodila življenju v hladnejših predelih.

Deset referatov govori o razmnoževanju čebel in proizvodnji matic. Dr. Königer iz Oberursla (ZRN) je znak, da je matica oplojena, opisal kot tisto znamenje, ki poveča njihovo seksualno privlačnost. Pri preiskovanju tega fenomena je uporabljal drage in zapletene tehnične pripomočke. Češkoslovaška avtorja Kopernicky in Kepenja pa sta v svojem referatu poskušala dokazati, da je kvaliteta trotove sperme odvisna od njegove krme, kar se izkaže na višji stopnji aktivnosti spermatozoidov in ustreznih spermatičnih fermentov (t.i. endogenih reduktaz) ter z večjo seksualno razdražljivostjo bolje krmljenih trotov.

Posebno zanimiv je bil sestavek S. N. Nizina (ZSSR) o selektivnosti pri parjenju in oplojevanju medonosne čebele. Z večstopenjskimi poskusi je ugotovil, da se matice srednjeruskih čebel parijo le s troti svoje pasme, siva kavkaška matica pa pretežno s srednjeruskimi troti, redkeje z italijanskimi, le v 14 odstotkih pa s troti svoje pasme! Razloge za večjo kvaliteto kavkaških čebel je morda potrebno iskati ravno v tej okoliščini, saj le-ta razširja kavkaškim čebelam obseg genetičnih možnosti in povečuje jakost selekcijskih vplivov.

V študiji »Vpliv vitamina B₁ na rejo matic« sta Poljakinji Aleksandra Hertwing in Ana Krul uspeli dokazati, da dodajanje vitamina B₁ v krmo, ki je namenjena družinam za rejo matic, omogoča pridobivanje kvalitetnejših matic. Pri tem sta ocenjevali kvaliteto matic na osnovi telesne teže in števila jajčnih cevč (potrebno bo seveda počakati na zbornik del s kongresa ter to študijo prebrati v celoti, preden se bo kak čebelar sam lotil preskušanja z dodajanjem vitamina, saj je znano, da lahko pre-

visoke doze določenih vitaminov povzročijo nezaželene posledice). O proizvodnji matic smo slišali še dva referata iz Poljske. Dr. Jaszinsky je poročal o negativnih učinkih izolacije v oslabljenih čebeljih družinah, katerih matice so bile izpostavljene. Okoli 60 odstotkov teh matic je imelo poškodbe predvsem na nogah, manj poškodb pa je bilo na krilih in sesalki. Pri nadaljnjem opazovanju pa je odkril, da so poškodbe nastale zaradi napadov čebel iz družine, ki so, kot kaže, matico »kaznovale« zaradi oslabelosti družine!

Zelo pomembne ugotovitve je navedla Sofija Konopacka iz Poljske, in sicer v svojem sestavku o biološki kvaliteti umetno oplojenih matic. Pri svojem 14-letnem raziskovalnem delu se je dokopala do spoznanja, da je življenjska doba umetno oplojenih matic krajša kot življenjska doba matic, ki so bile oplojene na naraven način. Vedno več je tudi podatkov, da je tako tudi pri določenih vrstah drugih domačih živali.

Problematico, ki nastaja v zvezi z rejo matic, sta obravnavala tudi dva raziskovalca Kitajske. V svoji študiji »Povezava med težo matice na različnih razvojnih stopnjah in številom jajčnih cevč, jajčec in površino zaprte zalege« sta Luan Žičong in Huang Venčeng poskušala dokazati, da je za merilo plodnosti matic možno uporabiti podatek o njihovi teži v trenutku izleganja, ker obstaja zveza med težo matice v trenutku izleganja in številom njenih jajčnih cevč, kar je pravzaprav znano že dlje časa.

Izjemno pomembna so bila tudi raziskovanja kitajskih raziskovalcev Li Šengdonga in Huang Rongšenga, ki so bila usmerjena na rejo partenogenetskih matic. Doselej sta oblikovala že šest partenogenetskih linij, iz katerih so s pomočjo določenih kombinacij izšle čebele, ki so bile sposobnejše za nabiranje medu (donos medu je bil pri njih za 50 odstotkov večji kot pri čebelah italijanske pasme!). Vendar je potrebno k tej ugotovitvi pripomniti, da je za resnejše komentarje uporabe genetskih potencialov medonosne čebele še prezgodaj. Morda sta imela kitajska raziskovalca pri poskusih le srečno roko in sta izbrala le najbolj delovne čebele. Pri omejitvi potomstva na partenogenetski nivo bi namreč smeli prej pričakovati, da bo izbor genov pri matici precej osiromašen pa tudi prepleten z večjim številom osvobojenih (in

pogosto nevarnih), prikritih, oz. potisnjenih genov, ki so nosilci nezaželenih lastnosti čebel, ki so bile stoletja potiskane v ozadje.

S področja fiziologije krmljenja čebel je dr. Bilaš (ki tokrat ni bil osebno prisoten na kongresu) s sodelavcem Timošinom prijavil referat, v katerem sta preučevala dejavnike, ki uravnavaajo oskrbo čebeljih ličink s krmom. Po dvomesečnem opazovanju sta ugotovila, da je bilo največ krme v celicah ličink kavkaških čebel (8,8 mg), nato pa pri ličinkah kranjske (8,4 mg) in italijanske pasme (7,8 mg), najmanj pa pri ličinkah srednjerske pasme čebel (7,6 mg), kar je za 15 odstotkov manj kot v celicah kavkaške pasme čebel. Tudi to je eden od objektivnih podatkov o odlični kvaliteti kavkaške in seveda tudi naše domače kranjske čebele, ki je v tem primeru zaostala le za 5 odstotkov.

Čeprav so pred varšavskim kongresom Japonci organizirali Apimondio, so za varšavski kongres prijavili le štiri referate, kar je npr. okrog 20-krat manj kot Poljaki, ki so bili tokrat domačini tega svetovnega kongresa. Od teh štirih referatov je bil komisiji za biologijo medonosne čebele namenjen le eden z naslovom: »Obnašanje čebel pri krmljenju in prenašanju krme v panju laboratorijskega tipa«. Avtorji tega sestavka so bili: Zaitoon, Sasaki in Macuku. V zelo kvalitetno in natančno vodenih poskusih (uporabili so zaznamovane čebele in steklene panje) so odkrili, da mlajše čebele (3–6 dni) redijo in krmijo starejše ličinke, starejše čebele (7–13 dni) pa mlajše ličinke! Če pa so krmili čebele z nadomestkom za cvetni prah, se je podoba popolnoma spremenila in mlajše čebele so krmile mlajše, starejše čebele pa starejše ličinke. Vendar tega pojava še niso uspeli zadovoljivo pojasniti.

Tem referatom je sledilo nekaj študij, v katerih je bila obravnavana temeljna in ekološka problematika, avtorji pa so bili predvsem sovjetski raziskovalci. Tako je npr. L. P. Jakovljeva (ZSSR) predstavila svoj referat o aromatičnih sestavinah, ki so posebej privlačne za čebele. Preskušala je 12 znanih dišečih snovi pri dveh čebeljih pasmah (kavkaška in srednjerska) ter ugotavljala stopnjo njihove privlačnosti za čebele. Na ta način je ugotovila, da so največjo privlačnost pokazale te sestavine: garaniol, anetol, bergamotovo olje (vrsta

pomarančevca), fenil-etil alkohol in kumarin.

V naslednjem sovjetskem sestavku sta avtorja Stepanišvili in Masharašvili osvetlila problematiko glede zastrupitve čebel s pesticidi, kot so klorfos, fosfamid in drugi pesticidi sovjetske izdelave. V referatu sta podala rezultate svojega preučevanja v zvezi z delovanjem pesticidov tudi na notranje organe čebel. Avtorja sta ugotovila, da se spremembe, ki so izzvale z zastrupitvijo s pesticidi, najprej pokažejo na

sprednjem delu srednjega črevesa. Pozneje se dodatno pojavi še izgubljanje regenerativne sposobnosti črevesa. Patološki procesi zajemajo tudi t.i. Malpigijske žile, t.j. notranje organe za izločanje, oz. »ledvica« čebele. Patološkim spremembam zaradi zastrupitve s pesticidi pa so izpostavljeni tudi posamezni deli tkiva debelega črevesa čebel, t.i. rektalne žleze, katerih delovanje je še posebej pomembno pozimi.

(nadaljevanje prihodnjič)

Izkušnje naših čebelarjev

IZ PRAKSE – MOJ NAČIN ZDRAVLJENJA VAROOZE ALOJZ KLENOVŠEK

Vsi proizvajalci zdravil proti varoozi priporočajo, da zdravimo čebele proti tej nevarni zajedavski bolezni pozno jeseni, ko se izvali vsa čebelja zalega in so vse varoe na odraslih čebelah. Prav to pa povzroča čebelarjem velike težave. V času, ko ni zalege, so temperature že pod 10° C. V marsikateri čebelji družini, predvsem v tistih z mladimi maticami, je zalega v panjih še konec meseca oktobra, ko se čebele ob hladnejših nočeh že začenjajo stiskati v zimsko gručo. Mislim, da je za velik del velikih izgub čebeljih družin zaradi varooze vzrok predvsem v tem, da so čebelarji dimili, ko so bile čebele že v zimski gruči in zato zdravilni dim ni mogel prodreti do večine čebel.

Proizvajalci zdravil niso upoštevali dejstva, da v obdobju, ko v panjih ni zalege, temperatura le redko naraste nad 10° C. Poleg tega pa čebele že oblikujejo zimsko gručo. Tudi če se v tem času temperatura podnevi dvigne nad 10° C, to še ne pomeni, da se bo gruča razpustila, saj je v tem času že zelo trdna.

Ker sem čebele nekaj let dimil pozno jeseni, za uspešno dimljenje pa je bilo prehladno, se mi je kasneje porodila misel, da bi čebele umetno ogreval. Pred dvema letoma se mi je pripetilo, da sem bil oktobra odsoten, večino novembra pa je tla pokrival sneg. Šele v začetku decembra se je vreme toliko izboljšalo, da sem po sili razmer lahko preizkusil svojo zamisel. Ko je

bila zunanja temperatura 6 do 8° C, sem panjem zamašil žrela, vzel iz vsakega panja dva nezasedena sata, ostale pa primerno razmaknil, tako da je bilo med ulicami več prostora in je dim lažje prišel do čebel. Ker imam večino panjev zloženih v skladovnica na prostem, sem kar za njimi zakuril ogenj.

Ko se je naredila žerjavica, sem vanjo položil navadne zidne opeke. Ko so bile primerno vroče, sem jih vzel iz žerjavice in jih postavil med vrata in spodnje okence. Čebele so začutile toploto in kmalu začele zapuščati zimsko gručo. Čez nekaj časa jih je bilo vse črno na mreži plodiščnega okenca. Ko sem se prepričal, da se je zimska gruča popolnoma razpustila, to se je zgodilo po eni do dveh urah, sem odstranil opeke, prižgal lističe z zdravilom proti varoozi in panje dobro zaprl. Čez eno uro sem odprl žrela.

Na papirjih, ki sem jih zložil na dno panjev sem naslednji dan naštel več sto varoi. Čez nekaj dni sem zdravljenje ponovil, vendar je odpadlo le 10 do 20 odstotkov varoi glede na število odpadlih pri prvem dimljenju. Običajno sicer zdravim v drugi polovici novembra, ko v panjih ni več pokrite zalege, če je dovolj toplo pa tudi kasneje. Leta 1986 sem poleti tudi izrezoval trotovino, konec novembra pa sem dimil le z enim lističem. V preteklem letu je bila med čebelarstvo sezono zelo majhna okuženost trotovske zalege. Lani jeseni pa

sem uporabil novo zdravilo. Ker pa sem ugotovil, da je novo zdravilo manj učinkovito, sem dimil dvakrat in upam, da sem število varov toliko znižal, da sem brez skrbi do prihodnje jeseni.

Prednost tega postopka je tudi v tem, da lahko dimimo ob vsakem času, podnevi ali ponoči. Po triletni uporabi opisanega načina zdravljenja sem se prepričal, da bom lahko čebelaril normalno, če bom nekajkrat v sezoni izrezal trotovino, pozno jeseni pa največ dvakrat dimil po predhodnem ogrevanju panjev. Seveda pod pogojem, da bodo zdravila tako učinkovita, kot so sedaj, oziroma da ne bi nastopili kakšni drugi negativni dejavniki. Predvsem za slabše velja, da jih ne smemo dimiti, če je zunanja temperatura pod 5° C. Lahko bi se namreč zgodilo, da bi se po dimljenju toplota v panjih prehitro znižala. Posledica tega bi lahko bila, da se vse čebele ne bi mogle dovolj hitro ponovno strniti v zimsko gručo.

Nekaj bi jih ostalo na stranskih satih, kjer bi otrpnile. Vendar sam tega nisem nikoli doživel, ker čebele, ki so razburjene,

same začnejo ogrevati notranjost panja.

Seveda bi lahko panje ogrevali tudi drugače, na primer z električno energijo. No, jaz sem zadovoljen z zgoraj opisanim načinom. Mislim, da bo primeren za manjše in srednje čebelarje, če bodo hoteli doseči boljše učinke zdravljenja ob manjših stroških in manjših količinah strupenih snovi v panju. Prav pa bo prišla tudi onim, ki jim primanjkuje časa. Nekaj dodatnih ur, porabljenih za ogrevanje panjev, pa ni omembe vredno v primerjavi z večstranskimi koristmi in vrednostjo čebeljih družin, ki smo jih uspešno očistili varoe ali jih celo rešili pred odmrtnjem.

Tako zdravim čebele že tri leta in do sedaj še nisem imel izgub čebeljih družin. Enkratno dimljenje je dovolj le pri družinah, ki so šibko ali srednje napadene z varoo. Močno napadene družine pa moramo dimiti večkrat. Z zdravljenjem moramo pričeti takoj, ko ugotovimo močno napadenost. Najbolje je, da pri teh družinah konec junija uničimo vso zalego, nato pa dražilno krmimo.

APITERAPIJA V PRAKSI

ANTON FABJAN

Nekega letošnjega novembrskega popoldneva smo na drugem programu ljubljanskega radia poslušali oddajo o zdravilnosti čebeljih proizvodov. Rad bi pohvalil ljudi, ki so pripravili oddajo. Avtorji oddaje so tako lepo predstavili čebelje proizvode, da bo verjetno marsikdo, ki je oddajo poslušal, v prihodnje večkrat segel na polico z Medexovimi čebeljimi preparati in tako preventivno poskrbel za svoje zdravje.

Sam se že približno petnajst let aktivno ukvarjam s to problematiko in skozi prakso sem spoznal, da čebelji proizvodi vsebujejo tolikšno naravno zdravilno moč, da bi naredili ljudem veliko škodo, če jim teh proizvodov ne bi ponudili. Mislim pa, da sama ponudba še zdaleč ni dovolj, saj je prav tako pomembna še informacija o tem, kaj tak proizvod sploh predstavlja in kako ga pravilno uporabljamo. Na tem področju orje sedaj ledino Medex, česar smo lahko samo veseli, kajti kakor smo bili nekoč Slovenci znani po svojih kranjskih sivkah, nas bi lahko sedaj svet spoznal tudi po čebeljih preparatih.

O koristnosti osnovnih čebeljih pridelkov, kot so med, cvetni prah, propolis itd., ne bi govoril, ker bi rad prikazal nekaj drugega. Praksa je namreč pokazala, da je sredstvo, ki vsebuje kombinacijo naštetih osnovnih čebeljih pridelkov, mnogo učinkovitejše kot vsaka osnovna sestavina sama za sebe. Pomembno je torej, katere komponente bomo uporabili in v koliki meri. Drugo nič manj pomembno vprašanje pa je, kako tehnološko obdelati osnovne proizvode in končni izdelek, da ohrani vso svojo naravno prvobitnost oziroma da česa ne pokvarimo.

Tako sem že pred petnajstimi leti začel premišljevali o tem, kako bi ti dve vprašanji čimbolj uspešno rešil. Po večletnem delu sem do največje možne mere preučil, kako obdelati, pripraviti in shraniti cvetni prah, propolis in med, ki so osnovne surovine za izdelavo preparata oziroma ustrezne mešanice. Nato sem skušal čimbolj natančno dognati razmerje komponent v mešanici ter optimalen tehnološki postop-

(nadaljevanje na str. 57)

OBLIKE PRIDELOVALNEGA SODELOVANJA S HP MEDEX

S čebelarstvom se ukvarja vedno več ljudi. Naši naporji so bili in so zdaj še bolj usmerjeni k usposabljanju in spodbujanju vsakega posameznega čebelarja za tržno pridelavo vseh čebeljih pridelkov. To nam narekujejo naše gospodarske potrebe in dolgoročna usmeritev.

V DE-Kooperacija ugotovljamo, da se je zadnja leta močno povečalo število sklenjenih pogodb o tržno usmerjenem pridelovalnem sodelovanju. Pri tem opažamo, da mnogo čebelarjev ne pozna vseh mogočih oblik pridelovalnega sodelovanja in da si napačno razlagajo svoj pogodbeni položaj.

S pričujočim sestavkom želimo vse zainteresirane seznaniti z oblikami in pogoji pridelovalnega sodelovanja z našo delovno organizacijo.

1. ČEBELAR – DELAVEC NA DOMU ima položaj delavca v združenem delu z vsemi pravicami in obveznostmi. Možnost tovrstnega sodelovanja ima čebelar z najmanj 60 pridobitnimi panji, s tem da poleg medu prideluje še matični mleček, cvetni prah, med v satju, čebelji vosek, torej čebelje pridelke, za katere se dogovorimo. Delavec na domu prejema mesečni osebni dohodek, ki ne sme biti manjši od 60 % povprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu v SR Sloveniji v preteklem letu. Vse obveznosti do hp Medex delavec na domu poravnava z oddajo čebeljih pridelkov v vrednosti 12 bruto mesečnih osebnih dohodkov. Delavec na domu vsako leto sporazumno sprejme načrt lastne proizvodnje za tekoče leto, ki je usklajena z letnim načrtom hp Medex.

2. KOOPERANT lahko postane čebelar z najmanj 60 pridobitnimi panji, ki sklene s hp Medex pogodbo o združevanju dela in sredstev za trajnejše proizvodno sodelovanje in samoupravni sporazum o trajnejšem sodelovanju čebelarja kooperanta.

Sporazumno pridelovalno sodelovanje traja najmanj 5 let. Obveznosti kooperanta

pri pridelavi čebeljih pridelkov so enake kot pri čebelarju delavcu na domu, s tem da ni obvezno pridelovanje matičnega mlečka. Razložek med delavcem na domu in kooperantom je v tem, da kooperant ne prejema mesečnega osebnega dohodka.

Letna oddaja čebeljih pridelkov je odvisna od izbranega zavarovalnega razreda. Na zavarovalno osnovo izbranega razreda se obračunava približno 36-odstotni prispevek za zdravstveno, invalidsko, pokojninsko zavarovanje in prispevek za otroško varstvo.

3. POGODBENI ČEBELAR je najširša oblika organiziranega sodelovanja med hp Medexom in čebelarji, za katere je čebelarjenje dodatni vir dohodka. Pogoj za podpis 5-letne pogodbe o pridelovalnem sodelovanju je lastništvo najmanj 10 pridobitnih panjev, najmanjši letni pridelek, ki ga je treba oddati, pa znaša 150 kilogramov medu in 5 kg cvetnega prahu. Če želi pogodbeni čebelar sodelovati z več kot 10 panji, mora oddati na leto 10 kg medu in 0,50 kg cvetnega prahu na panj.

Če hoče čebelar zvečati ali zmanjšati število panjev, s katerimi sodeluje s hp Medexom, ali zvišati oziroma znižati količino čebeljih pridelkov, ki jih mora oddati po pogodbi, se dogovori z našo organizacijo za ustreznih aneks k pogodbi.

Presežke čebeljih pridelkov odkupujemo pod enakimi pogoji kot pogodbeno dogovorjene količine.

Ugodnosti organiziranih čebelarjev pri hp Medexu so predvsem:

- preskrba s sladkorjem za spomladansko in jesensko prehrano čebeljih družin,
- prednostna preskrba s čebelarskim repromaterialom in priborom ter odbranimi maticami in matičniki,
- dolgoročno in kratkoročno kreditiranje razširitve in posodabljanja čebelarstva,
- strokovno in teoretično usposabljanje in pospeševalna dejavnost (praktični in teoretični strokovni nasveti),

- zdravstveno varstvo čebeljih družin (poravnava stroškov za veterinarske preglede pogodbeno vezanih čebeljih družin),
- pravica do udeležbe pri delitvi dohodka po zaključnem računu hp Medexa,
- akontacijske odkupne cene čebeljih pridelkov.

V organizirano tržno pridelavo čebeljih pridelkov pri hp Medexu je vključenih več kot 2300 čebelarjev iz vse Jugoslavije; med njimi je približno 70 čebelarjev delavcev na domu in kooperantov. Dolgoročna razvojna usmeritev hp Medexa je predvsem pridobiti čimveč poklicnih čebelarjev, tj. delavcev na domu in kooperantov. Zaradi pridelovalnih uspehov sedanjih poklicnih čebelarjev zanimanje za tako delo narašča.

Najboljše razvojne možnosti ima poklicno čebelarjenje na območjih, kjer industrija in intenzivno kmetijstvo še nista onesnažila okolja. Taka so zlasti nerazvita območja, kot so Kozjansko, Haloze, Brkini in druga. Razvijanje poklicnega čebelarjenja na teh območjih ima širši družbeni pomen (SLO, ohranjanje domačij...). Ne nazadnje ponuja poklicno čebelarjenje tudi

možnost zaposlitve našim zdomcem - povratnikom.

V primeru, da vam katerakoli od navedenih oblik sodelovanja ustreza, nam čimprej pošljite pismeno ponudbo z naslednjimi podatki:

- natančen naslov,
- število pridobitnih panjev, s katerimi želite sodelovati,
- povprečne letne količine čebeljih pridelkov (med, vosek, propolis, cvetni prah...), ki bi jih oddali Medexu,
- številka telefona doma in v službi,
- kako želite prejemati plačilo za dobavljene čebelje pridelke:
 - a) osebni dvig,
 - b) po pošti,
 - c) na hranilno knjižico številka,
 - d) na tekoči račun številka,
- lastništvo prevoznega čebelnjaka tip s pridobitnimi panji.

Vse podrobnejše informacije dobite pri hp Medexu, DE-Kooperacija, Miklošičeva 30, Ljubljana, ali pa po telefonu (061) 316-455, int. 44.

Boris Slavec
DE-Kooperacija

ZIMSKA OPRAVILA VSAKEGA ČEBELARJA

Smo v zimskem obdobju, ko naše čebelice počivajo, čebelarji pa ne.

Zimsko obdobje je primerno za pripravo na prihajajočo pomlad. Po naših dvoriščih ležijo prazni, poškodovani in nepopolni panji, ki smo jih celo leto zanemarjali. Popravimo jih! Novi panji, ki jih bomo potrebovali že spomladi, so dragi. Vsak čebelar pa lahko sam popravi manjše napake pri svojih panjih. Če ste že kupili nove panje ali pa imate stare, jih lahko osvežite z novimi barvami, ki bodo polepšale izgled vašega čebelnjaka in okolice, v kateri se vaš čebelnjak nahaja. Mnogo čebelarjev se ne more odločiti, kakšne barve naj uporabi za barvanje panjev, pa bi vas opozoril na naslednje:

K. von Frisch je ugotovil, da čebelje oči ločijo modro in rumeno barvo, ne ločijo pa rdeče in črne barve. Razlikujejo tudi svetlo in temno rumeno, prav tako pa tudi odtenke modre barve.

Čebelarjem priporočamo uporabo modre barve, od svetlo modre do temno modre. Črne barve ne bomo uporabljali. Lepa popestritev našega čebelnjaka je rdeča barva, ki je v čebeljem vidu črna.

Prav tako bomo uporabili rumeno barvo, ki je lahko v vseh odtenkih od temno rumene do svetlo rumene, poleg rumene pa

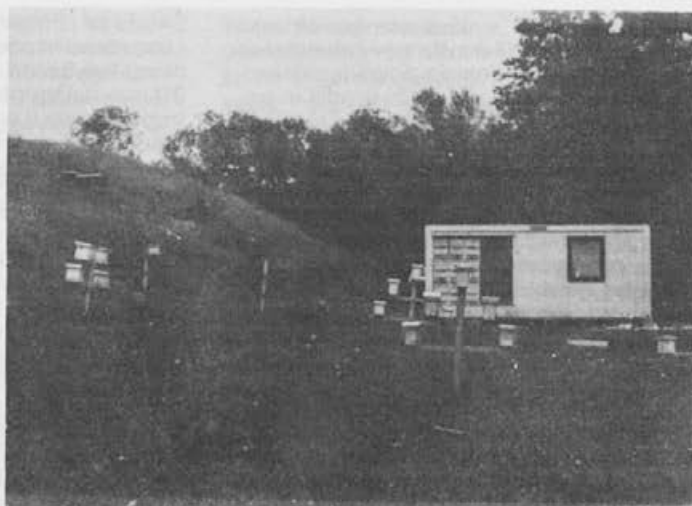
uporabimo tudi barvo, ki pa naj bo bolj siva kot bela.

Ko smo si izbrali barve, se moramo odločiti, kako in s kakšno barvo bomo panje barvali.

Večina barva panje le z eno barvo. To je prav gotovo najenostavnejše. Enkratno barvanje panjev ne bo dovolj. Barvanje ponovimo vsaj še enkrat, če ne dvakrat. Panje barvajmo spredaj in zadaj. Oboda panja ne barvamo! To pa zato, ker mora les dihati. V primeru, da pobarvamo tudi obod panja, se bo v panju zadrževalo več vlage, kar ne bo dobro za čebeljo družino, prav tako pa tudi ne za sam les. S sprednje in z zadnje strani pa pobarvamo vsaj 3 cm oboda. Med prevozom ali delom z njimi se panji premaknejo za kakšen cm. Z barvanjem bomo preprečili, da bi vlaga prodrla v reže in spoje, kjer je sprednja stran pričvrščena na obod panja.

Panjev nikakor ne barvajmo od znotraj. Mnogo čebelarjev želi čebelam polepšati tudi notranjost panjev. S tem odvečnim in nepotrebnim delom bomo čebelam samo škodili.

Za barvanje uporabljamo barve, narejene na osnovi nitra (oljne barve). Nitro hitro izhlapi, tako da ni bojzani, da bi ob naselitvi panja motil čebele.

Malo večji problem je sadolin lak, s katerim mnogi barvajo panje. Vonj tega laka ostane dlje časa in moti čebele.

Ob pregledovanju rabljenih panjev natančno preglejte še matične rešetke. Stare matične rešetke so pogosto poškodovane, tako da matica zlahka uhaja v medišče; poskušajte jo popraviti, v nasprotnem primeru pa jo zamenjajte.

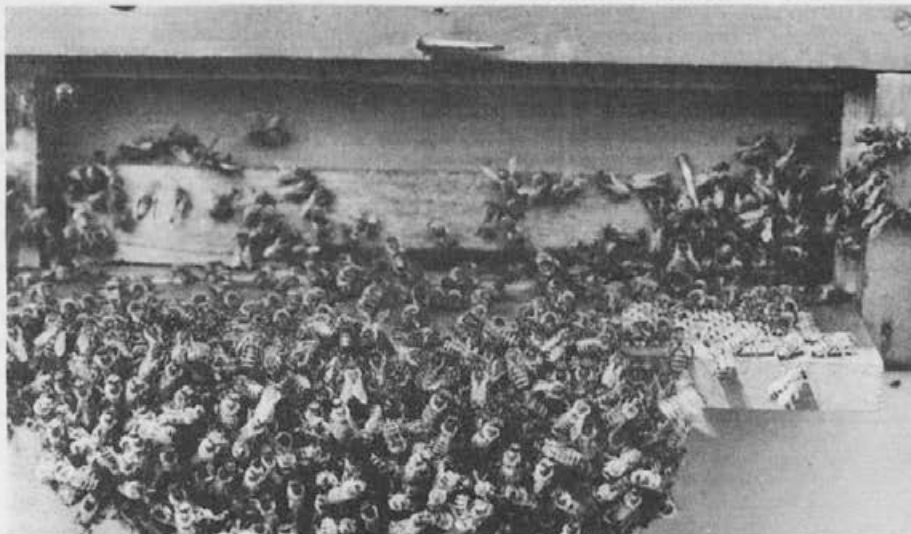
Če ne spomladi, pa se bo že pri prvem jesenskem krmljenju pokazalo, da nam pušča okenski pitalnik. Če pušča, ga dobro osušimo, očistimo in notranje robove pre-
mažimo z barvo. Starejši, a malo bolj zahteven način je prekrivanje s parafinom. Čimveč sreče in uspeha pri vašem delu.

**Pospeševalna služba čebelarstva:
ANDREJ SCHWARZMANN**

NOVO ZDRAVILO ASCOMIZOL-D

Naša tovarna zdravil KRKA iz Novega mesta se ponovno vrača med proizvajalce zdravil za čebele.

V sodelovanju z belgijsko tovarno Janssen je čebelarjem in ostalim zainteresiranim uporabnikom ponudila novo zdravilo

ASCOMIZOL-D, v katerem je aktivna snov enilkonazol. Zdravilo se v čebelarstvu uporablja za dezinfekcijo površin v delovnih prostorih, za dezinfekcijo orodja in ostalega čebelarskega pribora ter čebeljakov.

Enilkonazol deluje močno fungistatično in sporocidno. Deluje na poapnelo zalego (*Ascospheera apis*), kamnito zaletu (*Aspergillus* spp.), hudo gnilobo (*Bacillus* larvae) ter še na *Mycrosporium* spp., *Trychophyton* spp., *Penicillium* spp., *Botrytis* spp., *Erysipelotrix insidiosus*, *Streptococcus pyogenes*, *Cryptococcus* spp., *Candida* spo., *Phialophora verrucosa*, *Salmonella* spp., *Pseudomonas aeruginosa*.

ASCOMIZOL-D ima obliko male škatle. V zaprtem prostoru, ki ga želimo razkužiti, škatlo zažgemo. Pri tem se sprošča zdravilni dim, ki enakomerno zapolni prostor in s tem uniči vse pojavne oblike navedenih glivic, plesni in bakterij. Po trditvah proizvajalca uniči tudi spore hude gnilobe.

Škatla za dimljenje zadostuje za dezinfekcijo pribora in površin v prostoru s prostornino okoli 35 m³. Prostor dimimo približno 30 minut. Dezinfekcijo z dimljenjem je potrebno opraviti najmanj dvakrat na leto, t.j. med zdravljenjem in preprečevanjem poapnele zalege. Med dimljenjem moramo prostor zapustiti, škatlico pa postavimo na negorljiv podstavek, saj se njena zunanost močno segreje.

Cena škatlice ASCOMIZOLA-D je 19.460 din. Kupite ga lahko v naši trgovini Narava vam nudi na Miklošičevi 30 v Ljubljani.

Za letošnje pomlad pa Krka že pripravila ASCOMIZOL SET, s katerim naj bi zdravili poapnelo zalego v čebeljih družinah. V Krki pa se ukvarjajo še z nekaterimi drugimi novostmi na področju čebelarstva in upajmo, da bodo čebelarjem kmalu dosegljive.

Pospeševalna služba čebelarstva:
BORIS SLAVEC

NAMEN IN UPORABA ŽVEPLA V BORBI PROTI VOŠČENEMU MOLJU (*GALLEVIA MELLONELLA* L.)

Žveplo je v čebelarstvu namenjeno izključno borbi proti voščnemu molju. Uporabljamo ga predvsem v zimskem času, ko imamo čebelarji satje doma. Satje zložimo v omare, skrinje ali pa v manjše prostore, ki so namenjeni samo za shranjevanje satja. Pri skladanju satja poskrbimo, da bo med vsakim satom vsaj 1 do 1,5 cm prostora, da bo zrak z žveplom lahko prodiral med sat. Satje moramo žveplati vsaj vsake štiri tedne, saj je razvojna doba voščnega molja od 4 tednov do 6 mesecev.

Na kubični meter prostornine porabimo približno 50 g žvepla. Prostor, ki smo ga zažveplali, izpraznimo vseh ostalih stvari,

ki so dovzetne za žveplo. Prostor naj bo 24 ur zaprt, nato pa ga dobro prezračimo.

Za uničevanje voščnega molja uporabimo tudi druge pripravke, ki pa so čebelarjem težje dostopni ali pa je delo z njimi težje. Naj jih vseeno naštejemo: pare ocetne kisline, olje bisalfida (CS²), paradihlorbenzol in etilenoksid.

Da pa čebelarji ne bodo pretiravali z žveplanjem, lahko satje shranjujejo tudi v prostorih, kjer se pozimi temperatura večkrat spusti pod 0° C. Tudi ta nizka temperatura uniči voščnega molja.

ANDREJ SCHWARZMANN

pek končne izdelave mešanice. Izkazalo pa se je, da je to takorekoč del znanosti. Pregled nad rezultati tako nastalega preparata v praktični uporabi mi dajejo zapiski. V zelo skrajšani obliki bom navedel nekaj primerov.

V mladosti sem bil tudi sam zelo majhen in šibek. Vsako leto sem obolel za gripo in imel vsaj dve do tri angine z visoko vročino. Bil sem slabokrven in občasni rentgenski pregledi so mnogokrat pokazali sence na pljučih. Seveda sem se poskušal zdraviti s svojim preparatom. Sedaj že skoraj deset let ne vem, kaj so gripa, angina ali kakršnakoli druga težava. Krvna slika je zelo dobra in vsaka slučajna rana se mi bliskovito zaceli. Tudi razni prehladi gredo jadrno mimo mene. Telesno se odlično počutim in noben napor mi ni prevelik.

Štirinajstletna deklica je izgubila vse lase in obrvi. Vse preiskave in poskusi zdravljenja niso obrodili sadov. V splošnem obupu, kaj storiti, so starši poiskali mene, da smo poskusili še s tem preparatom.

Toda glej presenečenje! Po nekaj mesecih intenzivne terapije so se nakazale prve lasne osnove. Danes ima deklica že dober centimeter dolge lase. V času terapije ni jemala nobenih drugih zdravil, niti ni bila podvržena nobeni drugi terapiji.

Ženska srednjih let se je zdravila za rakom. Zaradi intenzivnega in dolgoročnega zdravljenja z obsevanji in kemoterapijo je telesno tako oslabela, da so jo morali prepustiti usodi. Tedaj je začela intenzivno uživati moj preparat. Ob naslednjem kontrolnem pregledu je zdravnik vzkliknil od navdušenja nad njeno krvno sliko in splošnim telesnim počutjem. Vse je bilo tako v redu, da so jo spet lahko vzeli v intenzivno medicinsko zdravljenje. To se je zgodilo pred približno petimi leti. Včasih jo tudi sam obiščem, ker me zanima njeno stanje in počutje. Ko sem bil pred dnevi nazadnje pri njej, je sploh nisem našel doma, ker je odšla nekam po opravkih.

Ženska petdesetih let je bila izrazito slabokrvna in je imela v zvezi s tem nepre-

stane bolezenske težave. Zdravnik ji je s pomočjo zdravil s težavo ohranjal kvaliteto krvne slike na spodnjem robu zadovoljivosti. Po enem mesecu rednega jemanja mojega preparata se je njeno stanje začelo že bistveno popravljati. Po nekajmesečnih rednih odmerkih pa se je njeno stanje tako popravilo, da sedaj ne potrebuje nobenih zdravil več, redno pa uživa preparat.

Neka deklica je imela v krvi tako nepravilno razmerje med kalcijem in fosforjem, da so se zdravniki odločili za operacijo žlez ščitnice. Dober mesec pred napovedano operacijo je začela intenzivno uživati preparat. Drugih zdravil ni jemala. Ko so jo hoteli zdravniki operirati, so v predhodnih pregledih ugotovili, da je razmerje med mineraloma normalno in namesto na operacijsko mizo je deklica odšla domov.

Takih primerov bi lahko nanizal še več in vsak ima svojo zgodbo, vendar se mi zdi, da je za grobo ilustracijo, kaj se lahko doseže s pravilno apiterapijo, dovolj.

Morda bo kdo pomislil, da so naštetih in še mnogi nenaštetih primeri igra naključja. Tudi tega ne smemo popolnoma izključiti, vendar je teh primerov toliko, da srečnega naključja tudi ne moremo raztegovati v nedogled.

Pravkar naštete in še mnoge druge uspešne uporabe apiterapije nas zavezujejo, da nadaljujemo z znanstvenim delom. Sam sem mislil, da bom z izdelavo preparata, ki bo v praksi bolj ali manj učinkovit, našel svoj mir in zadovoljstvo. Toda sedaj se mi je pojavilo še mnogo več vprašanj, kot sem jih imel na začetku. In namesto, da bi preučevanje in delo v glavnem zaključil, mislim, da se glavni del šele začneja. Dokončno sem se namreč prepričal, da apiterapija sicer ne more delati čudežev, vendar ob pravilni uporabi lahko aktivira najbolj skrivnostne naravne sile, ki ščitijo organizem pred različnimi obolenji oziroma pomagajo ponovno pridobiti izgubljeno zdravje, kar je klasični medicini lahko v veliko pomoč. Pravilno uporabo apiterapije pa zagotavljata le sistematično in znanstveno delo.

ZMEDA TOMO STRGULC

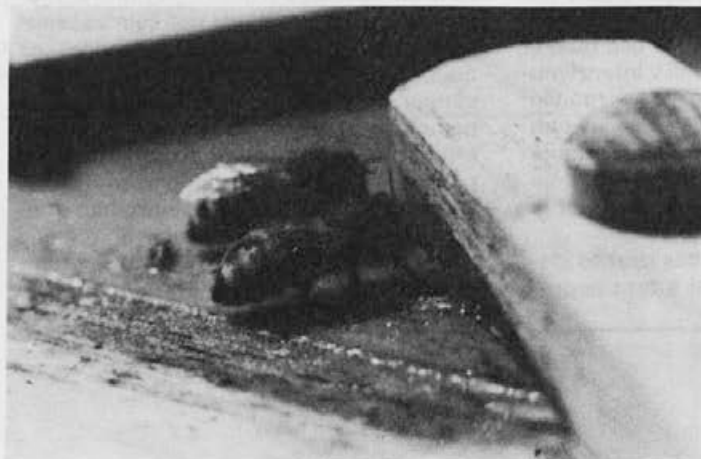
Prisotnost varoe je v naše čebelarstvo znanje vnesla vrzel, nemalo zmede, negotovosti in težav. Čeprav že nekaj let čebelarimo s prisotnostjo zajedavca in smo se v tem času o njem marsikaj naučili, ga spoznali, pa se vseeno ne moremo znebiti občutka, da se nam prav na tem področju čedalje bolj majejo tla pod nogami.

Zakaj je temu tako, bo lažje razumel čebelar, ki mu čebelarjenje ne pomeni le točenja medu, če ga je kaj seveda, temveč se tudi drugače miselno ukvarja z dogajanjem v panju. Takšen čebelar je letošnjo jesen marsikje v okolici Ljubljane ugotovil, da je osip čebel tik preden jih je jesenski hlad prisilil, da se stisnejo v zimsko gručo, bistveno večji kot prejšnje leto. Kljub prizadevanjem večine čebelarjev, s katerimi sem imel priliko govoriti, da bi zazimili močne družine, uspeha ni bilo. Zakaj je temu tako? Zakaj je v nekaterih predelih Slovenije letošnje leto pomrlo do 80 odstotkov družin in to čebelarjem, ki se veliko strokovno izobražujejo? Zakaj? To vprašanje me vznemirja in drži v negotovosti. Morda delamo usodno napako pri načinu zatiranja varoe. Lahko bi uporabil prispodobo: Na eni strani gasimo, na drugi pa, nezavedajoč se, netimo še hujši požar.

Uničevanje varoe z uporabo raznovrstnih kemičnih preparatov je v panju doobra načelo mikroklimo, ki so jo čebele izoblikovale v tisočletjih razvoja. Neprestano zdravljenje, da bi uničili čim več parazitov,

mora imeti tudi negativne posledice na čebele same. Ali so proizvajalci vseh sredstev, ki so na voljo, imeli pred očmi tudi negativne vplive le-teh? Morda jih je vse preveč zanimala le učinkovitost zdravila na zajedavca in kako vsebnost zdravila v čebeljih pridelkih deluje na zdravje ljudi, premalo pozornosti pa so posvečali čebeli sami. Zakaj takšno razmišljanje? Predvsem zaradi velikega osipa prav v času dimljenja ali tik po njem in zaradi odmrtja družine spomladi, ko ji še ni uspelo vzrediti pokolenja za novo pašno leto. Razmišljanje, da smo z zdravljenjem čebel s kemičnimi sredstvi skrajšali njihovo življenjsko dobo, je vedno bolj prisotno v čebelarstvu javnosti in marsikoga navaja k temu, da mora biti nekaj resnice o predvsem spomladanskem padcu družin prav tu. Bistveno vprašanje pa je, kako ukrepati v prihodnje. Se še naprej strogo držati navodil, ki jih predpisujejo razni proizvajalci sredstev proti varoi? Delno obiti navodilo, zmanjšati predpisane doze? Morda samo z upoštevanjem nasveta, ki mi ga je posredoval znan čebelar, ki plini pri odprtju žrelu? Morda posvetiti mnogo več pozornosti biološkemu načinu zatiranja varoe in splošnemu zdravstvenemu stanju čebel?

Prav slednje, zdravstveno stanje čebel, pa je menda zopet povezano z uporabo raznih kemičnih substanc, kar pa mi ni preveč všeč. Res je že vsega tujega v panju nekoliko preveč. Izbrati bo torej treba neko

srednjo pot in počakati na spodbudnejše rezultate stroke, ki, kot vemo, v zadnjem času tudi pri nas ne drži križem rok. Kaj pa je v današnjem trenutku srednja pot? Verjetno jih bo več, malodane prav toliko, kot je nas čebelarjev.

Moja bo ob vsem, kar mi je znanega do sedaj, približno taka: V zimskem obdobju kaj dosti ni narediti, tu mi je vlak že odpe-ljal. Zgodaj spomladi ali morda že v začetku marca bom zožil družine, ki so oslabele med prezimljanjem, in to čim bolj. Pripravil

bom kvalitetne pogače za spomladansko krmljenje z obilico beljakovin, bodisi v obliki cvetnega prahu ali nadomestkov.

Gnezdo se bo glede na razvoj širilo postopno. V začetku aprila bom enkrat ali dvakrat plinil, tokrat pri odprtih žrelih, končno pa bo potrebno še razkužiti orodja z novim dimilom »KRKE«, imenovanim askomizol D. Kaj več pa mislim, da ne bo potrebno napraviti. Bojim pa se, da bom vse omenjeno realiziral na bistveno manj družinah, kot sem jih zazimil.

ČEBELE SREDI OSTRE ZIME STANE SAJEVEC

Že jeseni smo poskrbeli za zazimljenje svojih čebel in zanima nas, kaj se dogaja v prezimujoči čebelji družini.

Prezimujoče čebelje družine v duplinah so se ohranile tako, da so si zimsko zalogo medene (sladkorne) hrane nanosile nad zimsko gručo, danes pa jo nanosijo tudi zadaj za žrelo panja. Zimska gruča čebelje družine je le na videz mirna gmota stisnjenih čebel, ki komajda daje videz življenja. Zimska gruča se oblikuje tako, da čebele v ulicah med satjem tvorijo gost plašč stisnjenih čebel, ki je debel od 5 do 7 cm. Čebele se med seboj neprestano izmenjujejo, tako da ohlajene zunanje čebele potujejo na notranjo stran gruče, da se ogrejejo nad kritično temperaturo 14 °C. Čebele izoblikujejo zaščitno gručo in njen plašč takoj, ko se čebele na zunanjem obodu zimske gruče ohladijo oziroma temperatura ob zimski gruči pade na okoli 6 do 8 °C. S krili so obrnjene na zunanjo stran gruče, tako da tudi krila tvorijo tanko prekrivajoča plast nad trupelci čebel, z glavami in oprs-

jem pa v zaščitno plast. Tu z drgetanjem svojih letalnih mišic ustvarjajo potrebno toploto. Pod 5–7 cm debelo plastjo čebel pa je aktivno jedro, v katerem se delno ohlajene čebele ponovno ogrejejo nad kritično temperaturo, se obenem tudi nahranijo z rezervo medene hrane in zelo intenzivno ustvarjajo toploto. Toplota iz aktivnega čebeljega središča prehaja proti zaščitni plasti gruče in njeni zunanosti, kjer temperatura ne sme biti nižja kot 6–8 °C.

Bolj ko pritiska mraz, bolj se čebele v zimski gruči stisnejo. Napolnijo tudi prazne celice znotraj zaščitne plasti, vanje pa se zavlečejo z glavami naprej. Teoretiki so iz tega obnašanja čebel razbrali in izračunali, da čebelja družina pozimi posnema geometrijski lik oziroma telo **krogle**, ki ima glede na svojo prostornino najmanjšo površino. Čebele torej tudi v tem pogledu zelo preudarno gospodarijo s svojo sladkorno krmo in njeno presnovo za tvorbo potrebne toplote. Ostanki neprebavljivih snovi v medu se med prezimovanjem zbi-

Stari pleteni panji iz Srbije.

rajo v blatnikih čebel, in sicer v vsaki po nekaj deset mg (maksimalno do 40 mg).

Pozimi so med satjem v sosednji ulici od čebelje gručice (njena obodna temperatura je -8°C) namerili $-8,3^{\circ}\text{C}$ ob zunanji temperaturi $-9,7^{\circ}\text{C}$, torej komaj 2,5 cm od površine gručice. Voščena zgradba satovja je namreč zelo slab prevodnik toplote. Čebele pa se sploh ne trudijo, da bi ogrevale prostornino panja, kot večinoma zmotno menijo čebelarji, ki zato odevajo panje. Čebele ogrevajo same sebe in ščitijo odvajanje toplote le iz svoje zimske gručice.

V notranjem jedru zimske gručice pod zaščitnim plaščem, debelim od 2,5 do 7,5 cm, je mnogo manj čebel, v njem pa prezimuje tudi matica. V močnih družinah začne matica zalegati že sredi najhujše zime. O tem bomo pisali prihodnjič.

Znotraj čebelje gručice in med posameznimi nakladami ali ulicami so še tako imenovane povezujoče gručice čebel, ki jih sestavlja nekaj sto čebel delavk. Te vzdržujejo stalni stik z medenimi zalogami čebelje krme, ki jo sproti ogrevajo, odkrivajo in srkajo ter podajajo dalje, tako da pretok krme ni prekinjen. Te vezne gručice čebel

imajo v življenju zimske gručice zelo pomembno vlogo.

Ko postanejo zunanje temperature višje (med $10-14^{\circ}\text{C}$), se zimska gručica čebel razširi, razpusti ali preuredi. Ob takšnih zunanjih temperaturah čebele tudi izletavajo in sicer zato, da se otrebijo in znebijo blata. Tudi ta del obnašanja čebel zasluži posebno pozornost, ker je sestavni del biologije in tehnike čebelarjenja. O tem bomo pisali v sestavkih »Čebele med jesenjo in pomladjo«.

Znameniti raziskovalec, znanstvenik in tehnolog iz ZDA C. L. Farrar, katerega izsledke tu povzemamo in jih bomo posredovali tudi v nadaljevanju prispevkov, je zapisal, da so čebelje družine zmožne preživeti in živeti v temperaturnem razponu letnih nihanj nekako od -40 do $+45^{\circ}\text{C}$. Poznavanje teh dejavnikov v življenju čebelje družine pomaga razumeti nekatere biotehnične in apitehnične ukrepe pri čebelarjenju.

Podatki so povzeti po knjigi »Beute und Biene« (str. 149/50 in 266-291). To delo, prevedeno v nemščino in številne druge jezike, je temeljni čebelarški učbenik v ZDA, njen izvorni naslov pa je »The Hive and the Honey Bee« ali po naše »Panj in čebele«.

MOJE IZKUŠNJE S FOLBEXOM-VA

dr. SVETOZAR POLIČ

V Slovenskem čebelarju je bilo v letu 1987 objavljenih več sestavkov oz. sporočil o (ne)učinkovitosti folbexa-VA. Nazadnje v št. 11/87 oz. v isti številki Biltena hp Medexa, kjer so bili objavljeni rezultati laboratorijske analize lističev folbexa-VA. Tudi sam sem začel močno dvomiti v učinkovitost tega sredstva, ki ga uporabljam že več let, ko ob letošnjem (1987) spomladanskem dimljenju praktično ni bilo nobenega rezultata.

No, v jeseni je bil učinek zdravila bistveno boljši. Za primerjavo: če sem spomladi ob vseh štirih dimljenjih naštel le nekaj deset mrtvih zajedavcev na panj, jih je bilo v jeseni več tisoč. (Ob prvem dimljenju okoli 1500, ob drugem okoli 800, ob tretjem okoli 200 in ob četrtem le še nekaj deset.) Torej izreden učinek! (Seveda je veliko vprašanje, ali ni ta učinkovitost za čebele prepozna. To bomo videli naslednjo pomlad.)

In zakaj taka ogromna razlika? Zelo preprosto: panji (AŽ) niso bili dobro zatesnjeni (vrata) in zato je veliko dima ušlo iz panjev, v katerih zato ni bila dosežena potrebna koncentracija brompropilata. (Naj še povem, da sem panje oz. vrata zatesnil s termobandom in samolepilnim trakom.)

Očitno je torej, da je pri uporabi lističev folbex-VA in gotovo tudi pri uporabi vseh drugih podobnih sredstev, ki učinkujejo v plinskem stanju, **izredno pomembno, da so panji dobro zatesnjeni.**

Moje izkušnje z uporabo omenjenega zdravila torej v celoti potrjujejo ugotovitve v omenjenem sporočilu tehnične službe CIBA GEIGY. Seveda pa bi vsekakor bilo potrebno navodilo za uporabo folbexa-VA ustrezno dopolniti in posebej poudariti, kako pomembna je dobra zatesnitev panjev.

SINIČKE IN ČEBELE POZIMI

IVAN LOPARIČ

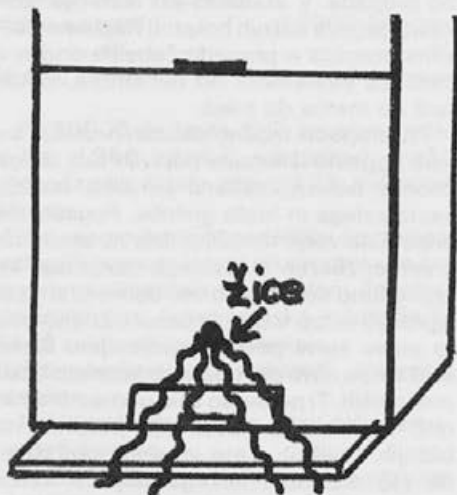
Prispevek Ivana Esenka v decembrski številki Slovenskega čebelarja o škodi, ki jo siničke pozimi povzročajo čebeljim družinam, me je spodbudil k temu, da napišem, kako sem na svojem stojišču rešil ta problem.

Siničke naredijo precejšnjo škodo prezimujočim čebeljim družinam. S skakanjem po bradah in trkanjem po panjih vznemirjajo čebele, ki prihajajo na žrela panjev in tako postanejo lahek plen siničk.

Vsako zimo sem na vse mogoče načine skušal zavarovati čebele pred to nadlogo. Risal in lepil sem slike mačkov na panje, postavljaj nagačeno mačko, obešal okoli čebelnjaka mrtve ptice ali tanek papir, ki bi jih s premikanjem v rahlem vetru odganjal. Tudi mehanična zaščita žrel ni pomagala. Vsi poskusi so bili zaman.

Na misel mi je prišla preprosta ideja. Nad žrelom panja sem z risalnim žebličkom pritrdil štiri žice za žičenje satnikov (glej skico). Žice nisem popolnoma raztegnil, tako da je ostala rahlo valovita.

Ko je sinička priletela na brado panja, je s krili naredila veter, žice so se premaknile in preplašeno je odletela. Takoj ko sem na vse panje pritrdil žice, se jim siničke niso več približale. Pred čebelnjakom sem od-

stranil vse predmete, na katerih so sinice počivale. Žica je zelo učinkovita, obenem pa ne ovira čebel pri izletavanju. Vseeno pa jih spomladi, ko je močnejši izlet in ko sinice najdejo dovolj hrane v naravi, odstranim.

Upam, da bom s tem nasvetom pomagal še drugim čebelarjem, ki imajo težave s sinicami. Poskusite in se prepričajte.

Iz tujih čebelarških časopisov

ŠE O VAROI IN NJENEM ZATIRANJU S PERIZINOM

Prevedel in priredil: prof. dr. JURIJ SENEGAČNIK

Konec septembra mi je na neki strokovni konferenci v Avstriji slučajno prišel v roke propekt znane tovarne Bayer o lastnostih varoe in o njenem zatiranju s perizinom. Propekt ima 12 strani, velikosti 21 x 15, vsebuje pa 15 zelo uspešnih fotografij in spremno besedilo.

Ko sem nato doma ta propekt v miru prebral, sem bil navdušen nad jasnostjo in preprostostjo, s katero je prikazan življenjski cikel varoe. Koristno pa je bilo tudi navodilo o praktični uporabi perizina.

Menim, da je propekt uporaben za vsakega čebelarja, zato sem nemško besedi-

lo, ki ga je tovarna Bayer namenila avstrijskim čebelarjem, prevedel oz. priredil za Slovenskega čebelarja.

Zdravilo se imenuje perizin

Varoza je zajedavska bolezen, za katero se morajo zanimati tudi veterinarji. Ta bolezen se je v zadnjih 25 letih neverjetno hitro razširila iz srednje Azije prek Evrope vse do Španije. V Avstriji so prve okužbe ugotovili pred približno 10 leti. V tej državi je danes, žal, le malo neokuženih področij, pričakovati pa je tudi, da so le-ta že okužena, ali pa bodo postala v nekaj letih.

Izkušnje kažejo, da v prvih dveh ali treh letih okužbe pritisk varoe na čebelje družine narašča, nato pa nepričakovano pride do propada. V statistiki ZR Nemčije (obvezna prijava kužnih bolezni) najdemo številna poročila o propadu čebeljih družin v času od septembra do decembra, kakor tudi od marca do maja.

Pri propadu močno okuženih družin se zelo pogosto iznenada pojavijo tudi druge čebelje bolezni: virusna paraliza, mešičkasta zalega in huda gniloba. Pogosto se pripeti, da večje množine delavk, okuženih z varoo, zbežijo iz lastnega panja, ker se tam očitno ne počutijo več dobro in si nato izprosijo vstop v drugih panjih. Znantveno ta pojav še ni povsem razjasnjen. Šibke družine pa nato pri ropanju postanejo žrtev močnejših. Ti pojavi so zelo pomembni zaradi novih okužb v sosednjih panjih in na bližnjih stojiščih. Zato je nujno potrebno, da vse družine z nekega stojišča, kakor tudi tiste iz bližnje okolice, zdravimo istočasno.

Pršica varoe ima nekaj posebnih lastnosti, ki jih je treba dobro poznati, da čebelarjem lahko svetujemo.

Pršica se giblje zelo hitro. Če mimo nje leze čebela, jo bliskovito spozna za gostitelja in vir hrane in jo napade. Pršice prebodejo na čebelah hitinski oklep, običajno na trebušni strani med obročki, in srkajo hemolimfo (»kri«). Poleti živijo do tri mesece, v brezpašnih dobah ali pa v dobah z revno pašo pa do osem mesecev, torej preživijo tudi zimsko obdobje. Ko se varoe razmnožujejo, zapustijo čebele in se preselijo v celice z odkrito zalego, ki bo kmalu pokrita (približno na deveti dan starosti). V pokritizalegi sesajo hemolimfo bub. Ko se med tem v bubi pojavi juvenilni hormon, pa varoa svoj razvojni cikel uskladi oz. prilagodi bubnemu. Prilagoditev je torej prav neverjetna!

V celice s še odkrito zalego varoa izleže več jajčec, prvo med njimi približno 2,5 dni potem, ko je bila zalega pokrita. Iz prvega jajčeca se vselej razvije samica, iz neoplojenega drugega jajčeca pa samček, ki je bistveno manjši. Iz tretjega in naslednjih jajčec se zopet izležejo samice. Razvoj poteka preko proto- in deuto nimf. Čas med zaleganjem posameznih jajčec znaša okrog 30 ur. Razvoj samičk traja 7–8 dni, samčkov pa 5–6 dni. Prva samička in

samček spolno dozorita približno isti čas. Samček, ki se ni sposoben sam hraniti, le oploduje in po nekaj dneh pogine. Pršica, ki zleze v celico delavke, tu zaplodi 1–2 novi samički, v trotovskih celicah pa 3–4, ker je trotovska celica pokrita tri dni dalj kot celice delavk. Pršice so 4–13 dni za tem, ko so se čebele izlegle, že spolno dozorele. Vse samičke lahko večkrat ležejo jajčeca. V matičnikih, ki so pokriti le 7 dni, se varoone pršice ne morejo razviti oz. razmnoževati.

Raziskave kažejo, da že dve pršici lahko tako poškodujeta čebelo bubo, da bo življenje čebele, ki se bo iz nje izlegla, za polovico krajše. Sredi poletja so delavke normalno stare okrog 28 dni. Pri močnejši okuženosti pa so čebele pohabljenе ali pa celo odmrejo. Taka družina nima dovolj podmladka in izumre. K temu je treba pristeti še beg okuženih čebel v druge panje, javljanje sekundarnih infekcij in ropanje s strani močnejših družin.

Do spomladanskega propada družine običajno pride zato, ker že v jeseni oslabiljene družine, izčrpane od parazitiranja, nimajo več moči, da bi zimo dobro preživele. Na preostalih čebelah pa je še veliko število zajedavcev, zato družine še dodatno slabijo.

Pravo škodo zaradi varooze pa utрпи kmetijstvo, zlati še sadjarstvo, vrtnarstvo in proizvodnja oljne repice. Gospodarska škoda, ki nastane zaradi izostanka opravevanja, je za nekajkrat večja od škode, ki jo imamo zaradi manjše količine medu.

Za zatiranje varoe poznamo različne metode. Nekatere med njimi so biološke, med kemoterapevtskimi pa je med najučinkovitejšimi metoda zdravljenja s perizinom. Za biološke metode lahko rečemo, da so nekatere med njimi koristne, npr. izrezovanje pokrite trotovske zalege, ker zmanjšujejo razmnoževalni potencial.

Razen tega je potrebno z znanimi čebelarskimi ukrepi povečevati odpornost družin, poleti ustvarjati nove družine in jih takoj po tem, ko so narejene, zdraviti s perizinom.

Tovarna Bayer je v sodelovanju s čebelarskimi inštituti izdelala film, ki zelo nazorno prikazuje razne načine zatiranja. Obstaja tudi ustrezn video material.

Perizin so v Avstriji preizkusili na čebelarskem inštitutu v Gainfarmu. To sred-

stvo je primerno tako za diagnozo kot za zdravljenje varooze. Diagnoza sama pa je že pol zdravljenja! Pri diagnozi je seveda pomembno, da na dno panja položimo kontrolno lepenko, pokrito z gazo (s 3 mm luknjicami). Če tega ne naredimo, bodo čebele odnesle odpadle pršice iz panja in diagnosticiranje bo težje.

Pri zdravljenju s perizinom naj bi na satovju ne bilo več pokrite zalege, medene sate pa po možnosti pred zdravljenjem odstranimo. Če je na satovju še pokrita zalega, zdravilo ne bo doseglo pršic, ki so v pokritih celicah. Rezultat zdravljenja v takem primeru ni tolikšen, da bi lahko družina v naslednji sezoni uspešno ključovala napadu varoe.

Če je le mogoče, je treba s perizinom zdraviti v času, ko je paša šibka (tj. pozno jeseni), ker tedaj praktično ni več zalege. Potem bodo družine prezimile brez pršic in zaradi zajedavcev pozimi ne bo škode. Če zdravimo dvakrat v razmaku 7 dni, bo učinkovitost 95–98 odstotna. Narejence brez zalege pa je na splošno treba zdraviti takoj, ko so narejeni. Pri jesenskem zdravljenju se ni treba ozirati na čas za točenje medu, ki bo šele naslednje leto, medtem ko moramo po zgodnjem spomladanskem zdravljenju počakati šest tednov. Prednost ima torej jesensko zdravljenje. Zunanje temperature pa morajo biti višje kot +5° C.

Stroški zdravljenja ne presegajo evropske ravni. Veterinar da čebelarju visoko učinkovito zdravilo, ki pa ga praviloma uporablja le enkrat na leto.

Poznojesensko zdravljenje zagotavlja med brez ostankov in preprečuje zimsko oslabilitev družin zaradi pršic varoe. Družine, ki so dobro prezimile in so dobri medarji, mimogrede povrnejo stroške zdravljenja. Poudariti velja, da je gospodarska škoda, ki jo povzroča varoa, veliko večja od tiste, ki jo povzroča izpad medu. Nekaj podatkov o tem:

Avstrija ima 447 242 panjev (podatki so iz decembra 1985), ki so last 30 000 čebelarjev.

Letno prizvodnjo medu v Avstriji cenijo na 6 000 000 kg, ki so vredni okrog 600 000 000 šilingov. Ta vrednost se še nekajkrat poveča zaradi opraišitvene dejavnosti čebel.

Vrednost družine	1 000 šilingov
vrednost medu na panj	1 500 šilingov
opraševanje, ocenjeno na 10-kratno vrednost medu na panj	15 000 šilingov
Skupaj	17 500 šilingov

Pri 30 000 družinah, ki jih je varoa uničila leta 1986 (okoli 7 odstotkov), znaša gospodarska škoda okrog 525 milijonov šilingov.

Na osnovi gornjih podatkov je pomen zatiranja varooze jasen, pri zatiranju pa naj bi sodelovali veterinarji, čebelarji, čebelar-ske institucije, farmacevtska industrija in druge zainteresirane ustanove.

Najpomembnejše prednosti uporabe perizina

1. Uporabljamo ga za hiter dokaz okuženosti z varoo.
2. Za zatiranje zadostuje dvakratno zdravljenje v razmaku sedmih dni.
3. Sredstvo je registrirano po najnovejših zakonskih določilih.
4. Zdravilo se porazdeli na vse čebele po socialni prehrabeni verigi.
5. Perizin je zelo učinkovit (95-odstotno), 80–90-odstotno pa pri diagnostičnem postopku.
6. Učinkuje več dni.
7. Čebele in zalega ga dobro prenašajo.
8. Čakalna doba za točenje medu je ugodna: pri jesenskem zdravljenju je ni, pri spomladanskem zdravljenju pa moramo s točenjem počakati šest tednov.
9. Ob uporabi zdravila naj bo zunanja temperatura nad + 5° C.
10. Uporaba je enostavna in kratkotrajna.
11. Uporabljamo ga lahko katerikoli dnevni čas.
12. Pri uporabi je varen: izvajalec s snovjo ne pride v dotik, zato ni nevarnosti resorpcije skozi kožo.
13. Poraba snovi je majhna, med je brez ostankov.
14. Perizin ne vpliva na okus medu.
15. Obdelava narejencev poleti je enostavna.

Čebele in zalega dobro prenašajo perizin, vendar moramo pri vsaki družini računati na 20–50 mrtvih čebel. Pri družinah, ki so z varoo močno okužene, je to število lahko še višje, ker so v takih primerih čebe-

le že oslabele. Pri močnih družinah pa nekaj odpadlih čebel seveda nič ne pomeni. Stiskanja matic v klobčič, kar se rado konča s smrtjo, pri uporabi perizina niso opazili. Perizin tudi ne vpliva na okus medu.

Perizin se v čebelji družini prenaša v okviru socialne verige. Zdravilno tekočino, tj. emulzijo perizina, ki jo nakapamo na čebele, le-te polijejo, tako da preide v medne želodčke, nato pa čebele to tekočino oddajajo sovrstnicam v panju. Preko individualne presnove nato perizin preide v hemolimfo čebele, od tu pa v pršico varoe. Po 10–12 urah se perizin v panju popolnoma porazdeli. Snov učinkuje do štiri dni. Zato tudi ni potrebno, da bi bile v času, ko vnašamo oz. nakapavamo zdravilo na čebele, že vse v panju. Izvajalec s snovjo ne pride v dotik, poleg tega pa se perizin ne resorbira skozi kožo.

Za zdravljenje normalno razvite družine je potrebno 2 x 32 mg perizina. Visoka učinkovitost tega zdravila in eno samo jensko zdravljenje sta vplivala tudi na novo postavljena merila glede ostankov te snovi v medu.

Ker je med »posebna snov«, ne sme vsebovati ostankov perizina. Prav zaradi ostankov v medu moramo odklanjati upo-

rabo nekaterih še nedovoljenih sredstev za zatiranje varoe.

V Nemčiji veliko uporabljajo perizin v pokrajinah Hessen, Baden-Württemberg in na Bavarskem. Dosedanje izkušnje so dobre, sredstvo je svojo preizkušnjo dobro prestalo.

V Avstriji je perizin prvo zdravilo, ki ga veterinarji po novih, poostrenih predpisih lahko uporabljajo za zdravljenje varooze. Ta bolezen je na številnih področjih že povzročila veliko škodo. Vsaj diagnostične preiskave pa so morali opraviti tudi na področjih, ki niso okužena z varoozo. Čebelarji so bili ob rezultatih teh preiskav večinoma (neprijetno) presenečeni. Ker je okuženost v različnih družinah na istem stojišču različna, je treba vselej zdraviti vse družine.

Pri preiskavi drobirja dan po zdravljenju (podlago prekrijemo z gazo) ne smemo pozabiti očal in malega povečevalnega stekla. Samička varoe je svetlo do temno rjava, velika približno 1,1 x 1,6 mm, največ 1,8 x 2,0 mm, ovalne oblike in ima po štiri noge na vsaki strani. Če imajo po zatiranju odpadle živalice le po tri noge na vsaki strani, je to čebelja uš, ne pa varoa.

Zdravilo še ni registrirano pri nas.

NEMCI IMAJO NAJRAJE DOMAČ MED

ANDREJ DVORŠAK

V Zvezni republiki Nemčiji pridelajo manj medu, kot pa ga zahteva tržišče. Zato so prisiljeni med uvažati. Letno ga uvozijo okoli 87.000 ton, vendar ga del nato sami izvozijo v druge države. Sicer pa v ZRN čebelarji okoli 80.000 čebelarjev, ki imajo okoli milijon pridobitnih čebeljih družin.

Kot je povedal profesor Günter Vorwohl z univerze v Hohenheimu na posvetovanju v Gorici, večina čebelarji z manjšim številom družin, povprečno z dvanajstimi. Pridelava medu je zato omejena. Druga posebnost nemškega tržišča je, da čebelarji precej medu prodajo kupcem neposredno. Prodajajo doma, na raznih sejmi in po pošti, vsak pa si z leti pridobi stalne stranke, ki zlepa ne zamenjajo čebelarja in njegovega medu.

Profesor Vorwohl je nato navedel še podatek, da je povprečen donos medu 15 kilogramov na čebeljo družino in da je številno panjev na tisoč prebivalcev zelo različ-

no. Tako je na Bavarskem 31 panjev na tisoč prebivalcev, v Berlinu pa komaj en panj na isto število ljudi. Na to vplivajo predvsem pašne danosti in poseljenost posamezne pokrajine.

Da bi bila prodaja bolj učinkovita na celotnem ozemlju ZRN, so trgovci z medom organizirali 40 centrov za embaliranje in prodajo medu z zaščitno znamko Združenja nemških proizvajalcev. V ta združenja morajo biti organizirani vsi čebelarji, ki se ukvarjajo s tržno pridelavo medu. Združenja njihov med polnijo v zaščiteno embalažo, čebelarji pa imajo pravico, da ga določen del prodajo neposredno. Združenja so še posebej dobrodošla manjšim čebelarjem, ki sami nimajo možnosti obdelave tržišča in prodaje. Združenja, preko njih pa tudi člani, dobijo v prvih letih delovanja znatno podporo od države, tako da se lahko uspešno razvijajo, vsa pod enakimi tržnimi pogoji.

Da bi povečali prodajo naravnega domačega medu, so v ZRN že pred 60 (šestdesimi) leti pripravili kozarec posebnih oblik in zaščitno znamko za domač med. Ta znamka je v ZRN jamstvo, da je v kozarcu resnično le med domačih proizvajalcev, da ni pregret in da odgovarja strogim nemškimi predpisom. Pravico do te zaščitne znamke ima le 40 trgovcev, ki jih stalno kontrolirajo, da slučajno ne bi kateri zašel v skušnjava in domačemu medu primešal, denimo, ruskega ali, bogne daj, da bi prodajal pregret med! Poleg zaščitne znamke imajo vsi tudi še oznako CMA – agencije za marketing, ki vzpodbuja prodajo čebeljih proizvodov na račun skupne reklame.

Zanimivi so podatki o cenah, ki jih dosega med na zahodnonemškem tržišču. Pol kilograma medu ogrščice je stalo leta 1966 4,19 DM, leta 1972 komaj 3,29 DM in leta 1979 že 6,88 DM. Gozdni med je ostal v istih letih 6,18 DM, 6,60 DM in 9,95 DM. Še bolj zanimive so cene lanskega leta, ko se je cena 1/2 kg gozdnega medu gibal med 8,99 DM v samopostrežnih trgovinah, 10,60 DM v specializiranih živilskih trgovinah in do 10,95 DM v trgovinah, ki prodajajo le naravno hrano (Reformhaus Klunk), pri čemer je bila osnovna priporočena cena 1/2 kg tovrstnega medu natanko devet mark.

Precej dražji je bil lani med jelke. Priporočena cena za pol kilograma je bila 10,95 DM, vendar je bila najnižja – v samopostrežni trgovini za tri pfenige višja. V

specializirani trgovini je bila cena že 13,90 DM, v trgovinah z naravno hrano (Reformhaus Klunk) pa je 1/2 kg hojevega medu stalo celo 16,50 DM.

Pri tem je uvoznik našim organizacijam (po podatkih referenta) plačal komaj 5,90 DM za cel kilogram medu! Res pa je tudi, da v ZRN ne poznajo zamrznjenih marž in podobnih eksperimentov in da tam trgovci z medom dobro zaslužijo, potrošniki pa so pripravljeni za dober med z blagovno znamko odrediti kar precej denarja. Letna poraba medu je okoli 1,2 do 1,3 kilograma na osebo. Profesor Vorwohl je še omenil, da sodi ZRN med prvih pet največjih izvoznikov medu (reexport) in da okoli 100 ton medu najboljše kakovosti izvozijo v specializirane trgovine v New Yorku in Parizu ter v druga svetovna središča.

Ker je lani černobilska katastrofa precej vznemirila svetovno javnost, so v ZRN skrbno kontrolirali tudi ves domač in uvožen med glede na njegovo radioaktivnost. Leta 1986 so pregledali okoli 1.200 vzorcev medu glede na cezij 137 in ugotovili, da je doza žarčenja v povprečju 51 bequerellov na kilogram. Lani so pregledali 650 vzorcev v obdobju maj – junij in ugotovili, da nobeden ne vsebuje cezija 137. Teste so ponovno ponovili avgusta in septembra, ko so zaznali 21 bequerellov na kilogram medu, kar je po njihovih strogih standardih zanemarljivo, še posebej zato, ker pojemo zelo malo medu.

AVSTRIJSKI UVOZ IN IZVOZ MEDU V LETU 1987

MARTIN MENCEJ

Avstrijski statistični urad je objavil podatke uvoza medu za prvi dve tretjini leta 1987. V tem času so ga uvozili 3.652 ton; računajo pa, da ga bodo do konca leta uvozili 5.000 ton. Povprečna cena medu je 16,83 šilingov (okoli 3.000 din).

Uvozili pa so ga:

iz zahodnoevropski držav	316 ton,
iz vzhodnoevropskih držav	2123 ton,
iz Kitajske	54 ton in
iz prekomorskih držav	1161 ton.

Pretežni del medu uvažajo torej iz vzhodnoevropskih držav. Statistični urad pa je tudi objavil, da so Avstrijci v različne

evropske in arabske države ter v Hongkong izvozili 106 ton medu, in sicer po 49,60 šilingov za kilogram.

Uvoz medu pa je še zmeraj za 20 odstotkov nižji kot leta 1986. Lanskoletni kongres Apimondie v Varšavi je poudaril uničujoče delovanje varooze, kar je povzročilo tudi upad izvoza medu iz vzhodnoevropskih držav. Pokazalo pa se je, da je treba velike izgube družin povezati tudi z vremenskimi razmerami, ki so bile v vseh evropskih državah enako slabe, pravijo Avstrijci.

Po *Bienenvater* 12/87

ZIMSKA MIKROKLIMA V PANJU POMEMBNA JE ZA RAZVOJ ČEBELJIH DRUŽIN V PRIHODNJEM LETU

MARTIN MENCEJ

Čebele preživijo v panju tudi najtršo zimo, vendar pod pogojem, da v centru svoje zimske gručice obdržijo temperaturo nad 20° C. Kaj pa se v zimskem času v panju dogaja, danes vemo le približno, ker so tovrstne raziskave precej težavne in zapletene.

Ko se oktobra v panju začne spreminjati mikroklima, mora imeti srednje močna družina za prezimovanje v AŽ panju najmanj 10 kg zimske zaloge, v nakladnem Langstrothovem pa najmanj 20 kg. Zaradi tega smo pred dodajanjem zimske krme pregledali in ocenili zalogo medu in peloda v plodišču in na osnovi tega dodali sladkorno raztopino v razmerju 1:1. Manj nikakor ne! Raje več. Nikdar namreč ne vemo, koliko se bo zima zavlekla.

Panju moramo zaščititi predvsem pred prepihom, na vsak način s sodobnimi sredstvi, kot so valovit karton, časopisni papir in podobno, kar je v veliki meri odvisno od geografskega položaja čebelnjaka oziroma stojišča. Ni vseeno, ali je čebelnjak oziroma stojišče v zavetrni legi ali pa je vetru izpostavljen. Izogibajmo pa se zaščiti, ki so jo uporabljali naši predniki, tako npr. oblaganju panjev z vrečami drobirja ali pokrivanju z odejami. Paziti moramo predvsem na glavne dejavnike, ki vplivajo na življenje čebelje družine v panju čez zimo.

V tem pogledu so zanimive novejšje ugotovitve v deželah, v katerih opravljajo meritve sprememb v panju čez zimo. Pri tem gre predvsem za količino vlage in ogljikovega dioksida (CO²), ki sta pri opazovanju dogajanja v družini v tem letnem času bistvena.

Znano je, da porabijo čebele toliko več zimske zaloge, kolikor bolj v panj pritiska mraz. Meritve so pokazale, da v mesecih od decembra do januarja, ko ni več zalege, v panju pada temperatura, dvigovati pa se začne šele v februarju, ko začne matica zalegati. Zaleganja pa ne narekujejo klimatske razmere izven panja, ampak je to pogojeno dednostno. Tako bi lahko rekli, da zalega določa toplotno regulacijo v panju. S povečano dejavnostjo čebel-dojil in za-

lege je naenkrat porabljeno več krme, to je medu in peloda, kar pa spet povzroča več vlage in ogljikovega dioksida.

Na mestih, ki so od gručice oddaljena, pada povečana vlaga, ki pozimi slabo odhaja iz panja. Pri tem je pomembna pravilna nastavitve odprtine žrela. Če je v oddaljenem delu panja prekoračena najvišja točka kondenzirane vlage, že obstaja nevarnost, da čebele iz teh satov ne bodo jemale hrane. Satje pa lahko začne tudi plesniti, kar vznemirja čebeljo gručo v njenem mirovanju. Mir pa je tedaj nadvse potreben. Šele ko so dnevi februarja toplejši, je ta nevarnost manjša, saj ozračje v panju spreminjajo čebele, ki ventilirajo, topli sončni žarki pa vsrkavajo odvečno vlogo. Zato je februarско izletavanje čebel iz panja tako pomembno. Sleherni čebelar z veseljem opazuje prve znake uspešne prezimlitve čebel. Če pa se neugodne vremenske razmere zavlečejo tja do konca marca, kar se tudi dogaja, že nastopijo težave.

Za življenje in dogajanje v panju čez zimo je zelo pomemben tudi ogljikov dioksid. Čebele so tesno zgručane v obrambnem delu panja, s tem pa se v sredini gručice poveča vsebnost CO² za 50 do 100-krat, seveda glede na ozračje izven panja. Plini se širijo, čebele pa se zaradi nenavadnih zračnih tokov vznemirijo. Satje zadržuje pretok plina. Povišana stopnja plina povzroča močnejše dihanje čebel. Pretok plina pa zadržuje tudi gruča sama. Zato so toliko bolj pomembni čistilni izleti v prvih spomladanskih dneh, ki imajo poleg zdravstvenega pomena tudi nalogo, da v panju vzpostavijo običajno stanje.

Pri vseh dosedanjih raziskavah pa še vedno ni jasna vloga koncentriranega ogljikovega dioksida v panju. Starejši raziskovalci so menili, da ta plin čebelam ne škoduje, češ da posamezne čebele lahko prenesejo 10 in tudi več odstotkov tega plina. Za človeka na delovnem mestu pa je dovoljena količina le 0,5 % odstotka koncentracije CO². Enako velja tudi za domače živali. Višja koncentracija je škodljiva tako za ljudi kot tudi za živali. Kaže, da je

pri čebelah to drugače. Še več: nekateri strokovnjaki, ki opravljajo meritve, menijo, da je visoka koncentracija ogljikovega dioksida v panju celo pogoj za spomladanski razvoj čebelje družine (B. Behnherr in drugi). Pri tem se opirajo na dejstvo, da pri umetnem osemenjevanju matic uporabljajo narkoze s CO² plinom. Pri tem pa ne smemo pozabiti, da ta plin deluje na matice drugače kot na delovne čebele, pravi omenjeni avtor (Schweizerische Bienen-Zeitung 1/86).

Kakorkoli že; na podlagi dosedanjih raziskav in lastnih izkušenj lahko podpremo avtorje, ki trdijo, da se temelji razvoja čebeljih družin v prihajajočem vegetacijskem obdobju postavljajo že pozimi. Kakor navadno pretiravajo z ogljikovim dioksidom,

tako pretiravajo tudi glede vlage v panju. Sovjetski strokovnjaki (Pčelovodstvo, 7/86) pravijo, da mora biti v panju 85 do 90 odstotkov vlage, nikakor pa ne manj. Svojo trditev pa utemeljujejo s tem, da je v medu, nabranem čez poletje, predvsem v cvetovih križancev, mnogo pelodovih zrn in ta med v celicah hitro kristalizira, če ni dovolj vlage. Čebele posrkajo tekoči med, v celicah pa ostanejo kristali in to je že nevarnost za vznemirjenje čebel v gruči, kar je zaznavno po močnem šumenju.

Osnovno pravilo za dobro preživetje in premagovanje nevarnosti družin čez zimo pa postane že utečeno in uveljavljeno pravilo, da že jeseni poskrbimo za močne družine, mlado matico ter zadostno in ustrezno krmo.

ČEBELA V ZAKONIKU LEKE DUKADJINIJA

ANDREJ DVORŠAK

Kanon Leke Dukadjinija, zakonik, ki ima med albanskim narodom še danes ponekod takšno veljavo kot pred stoletji, ko je nastal, je zbirka pravil, ki natančno določajo, kako morajo ljudje častno in pošteno živeti. Njegova določila so pomenila ponosnemu ljudstvu več kot karkoli drugega. V zakoniku Leke Dukadjinija, pa niso določena le pravila krvnega maščevanja in dolžnosti posameznika, ampak je v njem kar cel člen oziroma 14 odstotkov posvečenih čebelarstvu.

Vsi odstavki o čebelarstvu so zajeti v 53. členu zakonika. Kdor je »vlomil« v panj, je moral plačati 500 grošev kazni in oškodovancu kupiti dva nova panja. Panj je bil popolnoma izenačen s hišo, hlevom, sklednjem ... Enako kot za »vlom« v panj je veljalo tudi, če ga je kdo ukradel.

Kako visoka kazen je bila to, pove podatek, da je bila v tistih časih, ko je zakonik določal 500 grošev kazni, vrednost polnega panja 50 grošev. Petsto grošev je bila tudi cena cele hiše ali ohišnice. 1,28 kilograma medu je stalo 5 grošev, enaka cena je veljala tudi za vosek. Vino je bilo znatno cenejše, saj je 1,28 kilograma oziroma litra stalo le en groš, medtem ko je bila cena enake količine suhega svinjskega mesa deset grošev. Najdražji je bil s srebrom okrašen samokres, ki je stal celih tisoč grošev, to je toliko kot pet bikov!

Zelo jasen je Kanon Leke Dukadjinija tudi, ko govori o rojih. Pri njem je roj last tistega, ki ga sledi, četudi se je usedel na tujo ograjo ali drevo. Lastnik ograje ali drevesa čebelarju, ki je sledil roj, ne more in ne sme preprečiti ogrebanja roja. Vendar pa zakonik tudi določa, da mora lastnik spremljati čebele, ki roje, »v korak«, dokler se ne usedejo na drevo ali kam drugam, kjer jih lahko ogrebe.

Če prileti čebelji roj in se usede, nihče pa ga ne spremlja, postane njegov lastnik tisti, ki ga prvi zagleda in ogrebe. Če bi kdo kasneje hotel uveljavljati lastništvo nad temi čebelami, bi bilo to zaman, ker mu zakonik ne daje te možnosti in pravice. Nihče ne more trditi, da so prav to njegove čebele, ker so si čebele podobne kot jajce jajcu.

Rojev, ki jih zagledamo, pa ne smemo ogrebat kjerkoli. Nihče nima pravice ogrebat roja (razen tistega, ki ga sledi) na tujem vrtu ali dvorišču. Tak roj pripada tistemu, ki je lastnik zemljišča, kjer se je roj usedel. Torej si lahko prisvojimo le tisti roj, ki je daleč od hiš, v gozdu ali v skalovju.

Ni čudno, da so bile čebele tako pomembne. Kanon Leke Dukadjinija namreč natančno določa tudi to (21. člen – priprava svatbe), da mora biti na svatbeni mizi tudi približno pet kilogramov medu. Petintrideseti člen pa določa delitev premoženja pri dedovanju. Tu piše, da se ves med

razdeli med dedice na enake dele (po ustih), medtem ko se panji razdelijo le med brate.

Vse to kaže, da je bilo čebelarstvo med Albanci vedno pomembna gospodarska

dejavnost, kajti le kako bi si lahko drugače zamislili, da so si čebelice našle svoje mesto tudi v Kanuni i Lekë Dukagjinit, kot se kanonu reče v albanščini.

Za čebelarske krožke

ŽIVAHNO DELO ČEBELARJEV IN ČEBELARSKEGA KROŽKA DRAMLJE

ERNEST REČNIK

Čebelarjem v Dramljah (vseh je 22, posedujejo pa 130 pridobitnih panjev) se ni treba bati, da bi ostali brez naraščaja.

Pod spretnim vodstvom mentorja, izkušenega čebelarja Stanka Herleta, namreč že tri leta zelo uspešno deluje čebelarški krožek, število njegovih članov pa se giblje od 12 do 14. Poleti se bodoči mladi čebelarji uvajajo v vsestransko praktično čebelarstvo pri šolskem čebelarskem paviljonu, jeseni in pozimi pa se s čebelarstvom seznanjajo teoretično.

Posebnost drameljskega krožka je v tem, da ima na šoli na voljo stalno čebelarško zbirko – razstavo, kjer so pregledno razstavljena zaščitna sredstva, pridelki čebel, t. j. med in vosek, cvetni prah, propolis ter vsi Medexovi izdelki. Razstavljena je tudi vsa dosegljiva slovenska čebelarska

literatura, ki si jo krožkarji in odrasli čebelarji lahko izposojajo; prikazano je vse čebelarško orodje, ki ga čebelar pri svojem delu potrebuje, tu so tudi panji vseh vrst od tistih prvih slamnatih do polovičarjev, sodobnih AŽ in nakladnih panjev – seveda tudi ne manjka sodobno točilo. Zbirka je izpopolnjena še z razstavo fotografij v črno-beli in barvni tehniki o delu krožka. Zbirko je z neverjetno potrpežljivostjo uredil Stanko Herle, pri njegovem delu pa so nam pomagali Medex, šentjurska izobraževalna skupnost, čebelarska društva Slivnica in Dramlje, lovsko društvo in seveda uprava šole v Dramljah, ki je odstopila prostor za razstavo, nudila pa je tudi materialno pomoč.

Takih zbirk je zaenkrat še malo, zato naj krožki in društva posnemajo Drameljčane.

Domača kuhinja

MEDENE PIJAČE

DUŠAN ŽUNKO (nadaljevanje)

Popravljanje medice

Količina dodatkov je za 100 l medice.

1. Medica je čista, a se ne iskri. Popravimo jo lahko:

a) z želatino in taninom;

(Iz soda vzamemo pol litra medice, v njej raztopimo 10 gr tanina in jo zlijemo nazaj. Potem manjšo količino vode segrejemo do 60° C in raztopimo 10 gr želatine. Počakamo, da se zmes ohladi na 10 do 20° C in jo zlijemo v sod. V medici se naredijo usedki, ki odstranijo komaj opazni kalež. Medica bo popolnoma čista čez en mesec.)

b) z jajčnim beljakom in taninom.

(Iz soda vzamemo nekaj medice, raztepemo beljak dveh jajc in stepeni sneg stlačimo v sod. Istočasno v drugi posodi razpustimo 5 gr tanina in ga tudi zlijemo v sod.)

2. Preveč kisló, a ne skisano medico popravimo z drobno razdrobljeno plavljeno kredó (kalcijev karbonat).

3. Nekoliko kiselkasto ali medlo medico, kar je znak, da je v medici malo alkohola, lahko popravimo s prevretjem. Medici dodamo sladkor ali prekuhamo medeno

raztopino in čisto kulturo glivic v večji količini, da je vretje čimprej končano. Prevretje mora potekati v nepolnem sodu. Nadalje pa postopamo kot z mlado medicco.

4. Če je medica prazna, to se pravi brez značilnega okusa, kar je znak, da se je ves med spremenil v alkohol, in hočemo pijačo v sodu osladiti, ji moramo dodati sladkor, a nikakor ne medu. Sladkor nasujemo v platneno vrečico in jo obesimo v sod.

5. Preden medicco pretočimo v steklenice, se prepričamo, ali je dovolj povreta. Pol litra medicce zlijemo v litrsko steklenico, to pa odprto pustimo en teden v toplem prostoru. Če se pri preizkušnji skali, jo pretočimo v čist sod in jo med pretakanjem zračimo. Šele ko se očisti ali ko jo umetno očistimo, jo pretočimo v steklenice.

Stekleničenje medicce

Steklenice, v katerih bo medica, umijemo s sodo in jih dobro splaknemo. Pretakamo pa brez presledka, da se usedline ne zvrtničijo in ne skalijo medicce. Pri tem moramo paziti, da pride medica čim manj v stik z zrakom. Gumijasto cev porinemo do dna steklenice. Steklenice zapremo s plutovinastimi zamaški, ki jih prej oparimo, da se zmeščajo. Zamaški v steklenici morajo biti vedno vlažni, zato morajo steklenice ležati. Skladiščimo v suhem in hladnem prostoru z malo svetlobe. Najbolje je, da so steklenice iz obarvanega stekla. Da zamaški ne plesnijo, jih oblijemo z zmesjo treh delov parafina in enega dela čebeljeva voska.

Recepti za razne vrste medic

Pri pridelavi medic z domačimi kvasovkami moramo dodati nekaj manj vode, ker je količina dodanih droži večja. Kuhamo običajno 1 uro in pol, odvisno od količine raztopine.

1. Svetla medica I

Uporabimo 3,5 kg medu in 12 l vode. V posodo obesimo platneno vrečico, v kateri so štiri narezane limone brez pečk, 5 gr kardamoma, 10 gr cimeta in 3 do 4 nageljnovi žbice. Dodamo tudi 10 gr amonijevega metafosfata.

2. Svetla medica II

Kuhamo 10 kg svetlega medu, 50 l vode in 200 gr hmelja. Dodamo še 12 gr stolčenih vijoličnih korenin, 3 do 4 zrna kardamoma in 25 gr amonijevega metafosfata.

3. Svetla medica III

Za pripravo te vrste medicce uporabimo 15 kg medu, 17 l vode, 35 gr amonijevega metafosfata, 20 gr vinske kisline, 12 gr nageljnovih žbic, 36 gr cimeta, 3 gr ingverja in 3 gr kardamoma.

4. Rdeča medica

Kuhamo 15 kg medu, 50 l vode in 200 gr hmelja. Dodamo še 25 gr amonijevega metafosfata, 20 gr vinske kisline, 12 gr cimeta, 12 gr nageljnovih žbic in kardamoma. Za barvo opravimo sladkor in ga vmešamo v med.

5. Podolska medica

Dve uri kuhamo 40 kg medu, 120 l vode in 200 do 400 gr hmelja. V vrečici dodamo 50 gr vijoličnih korenin in kardamoma. Nazadnje dodamo še 50 gr amonijevega metafosfata in 20 gr vinske kisline.

6. Kapucinska medica

Na en del medu odmerimo dva dela vode. Na 100 l dodamo v vrečici 100 gr hmelja, 10 gr muškarnega oreška in ingverja. Dodamo še 100 gr amonijevega metafosfata in 50 gr vinske kisline.

7. Kraljevska medica

Med za to vrsto medicce mora biti s sadnega drevja ali z lipe, in sicer iz deviškega satja. Na 26 kozarcev medu nalijemo 15 kozarcev vrele vode. Označimo, do kam sega raztopina, in dodamo 13 kozarcev vode. Kuhamo, dokler dodana voda ne povre. V vrečici dodamo 36 gr hmelja, 2 gr ingverja, cimeta in nageljnovih žbic. V tekočino zlijemo še 3 kozarce čaja, pripravljenega iz 12 gr posušenih lističev (čaj). Dodamo 20 gr amonijevega metafosfata. Medica zori dve leti.

krka, tovarna zdravil n.sol.o.

ново mesto

TOZD MARKETING
SEKTOR VETERINA

KRKA V ČEBELARSTVU

ASCOMIZOL® – D

SREDSTVO ZA DEZINFEKCIJO Z DIMLJENJEM

delovnega prostora, praznih panjev, satnih osnov in ostalih predmetov ter pribora v čebelarstvu, posebno v čebelnjakih, ki so okuženi s povzročiteljem poapnele zalege.

KDAJ UPORABITI ASCOMIZOL® D?

- Uporabimo ga pri vsakem sumu na prisotnost povzročitelja poapnele zalege.
- Uporabimo ga tudi pri vsakem vstavljanju uporabljenega satja ali opreme, ki dalj časa ni bila v uporabi (naklada, satniki, osmukalniki itd.), v panje.

KMALU V KRKINI PALETI PROIZVODOV ZA ČEBELARJENJE:

ASCOMIZOL® - SET

To je kemoterapevtik za zdravljenje in preprečevanje poapnele zalege.

IVAN PRESEČNIK – 80-LETNIK

Verjetno v širši okolici Gornjega grada ni človeka, ki ne bi poznal Ivana Presečnika, katerega eni poznajo kot trdnega in dobrega kmeta, drugi kot gospodarja, na čigar kmetiji so se že davno tega pričeli ukvarjati s kmečkim turizmom, tretji pa – in teh ni tako malo – kot uspešnega in naprednega čebelarja.

Ivan Presečnik se je rodil 17. decembra 1907 na dokaj veliki kmetiji, na kateri so poznali čebele že mnogo rodov pred njim. Priče razvitega čebelarstva na njegovem domu so bile tudi panjske končnice, ki pa so se po drugi svetovni vojni, žal, porazgubile. Nekaj jih je odkupil Pokrajinski muzej v Celju, nekaj neznani zbiralci starin, nekaj pa jih niso vrnil, ko so romale po različnih razstavah. Tako se je Ivan s čebelami seznanil že v ranih otroških letih in z njimi živi, kar pomni. Kdaj je dobil svoje prve čebele, ne more natančno reči – bilo pa je to še v osnovni šoli. Seveda je bil njegov prvi panj kranjič, saj se drugačni panji v teh krajih takrat še niso uveljavili. Zelo dobro pa se spominja, da je bilo tisto leto, ko je pričel čebelariti, za čebelarjenje zelo ugodno, saj mu je panj, ki ga je dobil, kar trikrat rojil in je že prvo leto premogel štiri panje. Kot 16-letni mladenič se je leta 1923 že vključil v čebelarско društvo Gornji grad, ki pa je imelo tedaj svoj sedež v Bočni, kjer je bila doma večina odbornikov društva. Društvo je organiziralo razna predavanja in tu se je Ivan prvič seznanil z AŽ panjem.

Ker je kot razgledan in podjeten mladenič videl v novem načinu čebelarjenja večji gospodarski učinek, je že leta 1928 preusmeril vse svoje čebelarstvo na čebelarjenje v AŽ panjih. Njegova naprednost in zagnanost v čebelarstvu nista ostali neopaženi pri drugih čebelarjih, zato so ga že leta 1930 izvolili v upravni odbor društva.

Leta 1942 so okupatorji aretirali in nato internirali takratnega predsednika čebelarškega društva. Ker so čebelarji ravno tedaj dosegli, da jim je oblast dodelila nekaj sladkorja za krmljenje čebel, čebelarška organizacija ni smela razpasti. Zato se je zbralo nekaj preostalih članov upravnega odbora in za novega predsednika imenovalo Ivana Presečnika, ki je nato poskrbel za razdelitev sladkorja in še za nekaj drugih organizacijskih zadev. Po vojni je kot predsednik društva ponovno oživil delo čebelarške organizacije, ki si je v prvih povojnih letih prizadevala okrepiti in poživiti svojo dejavnost. Predsednik čebelarške družine je ostal vsa povojna leta, na zadnjem občnem zboru lani spomladi, pa je bil na lastno željo te funkcije razrešen.

Ivan ni bil aktiven samo v domači čebelarški družini, temveč je kot odbornik aktivno deloval tudi v Občinski zvezi čebelarških družin Mozirje in Okrožni čebelarški zvezi v Celju.

Kmalu po vojni so ob njegovem čebelnjaku postavili opazovalno postajo za gozdno medenje. Ivan je vsa leta objektivno in pošteno javljal podatke o medenju, ki je lahko na tem področju zelo obilno. Zavodu za čebelarstvo v Ljubljani, nato ZČDS in sedaj Medexu.

Za svoje delo in prizadevanje v čebelarški organizaciji je Ivan prejel tudi vrsto priznanj, med drugim tudi priznanje Antona Janše III. in II. stopnje, ob 80-letnici pa smo ga predlagali za dobitnika priznanja Antona Janše I. stopnje. Gornjegrajski čebelarji so ga v zahvalo za njegovo 45-letnico vodenja čebelarške družine izvolili za častnega predsednika družine.

Čebelarji ČD Gornji grad mu ob njegovih 80-letnici najtopleje čestitamo in mu iskreno želimo še obilo zdravih let v krogu njegovih domačih, čebele pa naj še dolgo razveseljujejo njegov delovni vsakdan.

ČD Gornji grad
TONE KRIVEC

LUDVIK ŠKERLJ

Aprila 1987 smo se begunjski čebelarji poslovili od svojega najstarejšega člana Ludvika Škerlja. Pokojni Ludvik se je rodil leta 1903 in pričel čebelariti ob svojem stricu že kot mlad fantič. Čebelaril je skoraj 70 let.

V letih, ko je bil še mlajši, je čebelaril s 30 AŽ panji. Do smrti je imel še vedno nekaj čebeljih družin. Bil je član čebelarske organizacije že pred vojno. Skrbel je za čebele okoliških čebelarjev, ji jih je vojna vihra odtrgala od domov. Po vojni pa je bil mentor mnogim mladim čebelarjem. Za zasluge je bil ob svoji 80-letnici odlikovan z odličjem Antona Janše III. stopnje.

Ko smo ustanovili novo društvo, se je takoj spet včlanil in bil vrsto let tudi odbornik.

Pokojni Ludvik je bil tudi vzoren sadjar in lovec. Kot vzoren čebelar in priljubljen krajan nam bo še dolgo ostal v spominu.

ČD Begunje pri Cerknici

PETER ZUPAN

Novembra 1986 smo izgubili dolgoletnega člana naše čebelarske družine Cerklje. Po poklicu je bil krojač, leta 1950 pa je pričel čebelariti. Bil je vesten čebelar in je svoje ljubljenske tudi prevažal na kostanjevo pašo.

Za požrtvovalno delo v družini je prejel tudi odličje Antona Janše III. stopnje.

Na zadnjo pot smo ga spremili s čebelarskim praporom.

Čebelarska družina
Cerklje na Gorenjskem

MALI OGLASI

Ugodno prodam TAM 5500, predelan za prevoz čebel. Informacije po tel. (061) 59-559 po 15. uri.

Prodam vlačilec TAM 5500, 125 KM, dolžine 7 metrov, primeren za predelavo v prevozni čebeljak. Marjan Šinko, Koširjeva 24, Škofja Loka. Telefon (064) 60-883.

V najem vzamem do 50 AŽ panjev. Plačilo po dogovoru. Tíbor Morvaj, Cankarjeva 1, Sežana. Telefon (067) 72-778, popoldan.

Čebelarji pozor! Sporočam vam, da imam novo telefonsko številko. Kličite na telefon št. (064) 35-451. Prodajalec plošč z mravljinčno kislino, Ferdo Herlec, Kranj, Cesta talcev 17.

Prodam večjo količino še nerabljenih nakladnih plemenilčkov. Ivan Esenko, Devova 11, Ljubljana.

Prodam avtoprikolico s kontejnerjem za prevoz 16 AŽ panjev. Telefon (067) 23-188, popoldan.

Ugodno prodam kontejner za prevoz 48 AŽ panjev. Telefon (066) 23-631.

Tam 5000 vozen, primeren za prevoz čebel, zelo ugodno prodam. Telefon (063) 724-025, Kolar. **V najem vzamem** AŽ panje s čebelami. Plačilo po dogovoru. Rudolf Mlinarič, Grabe 11, 62277 Središče ob Dravi.

Prodam 25 novih panjev na sedem satov. Telefon (058) 84-938.

POPRAVEK

V lanski šesti številki Slovenskega čebelarja je prišlo do pomote v imenu ob obletnici smrti Rudolfa GALOBA. Napačno smo objavili, da ima obletnico Rudolf GOLOB.

Čebelarski družini Mežica se opravičujemo za pomoto.

Uredništvo

CIKLUS PREDAVANJ Z DIAPOZITIVI

Pospeševalna služba Mercator – Kmetijska zadruga Ljubljana organizira cikel predavanj o čebelarstvu, spremljanih z diapozitivi F. Šivica, in sicer:

- 9. februarja 1988: Biologija čebelje družine,
- 16. februarja 1988: Bolezni in škodljivci čebeljih družin,
- 23. februarja 1988: Načini gradenj čebelnjakov,
 - 1. marca 1988: Vzreja matic,
- 15. marca 1988: Zastrupitev čebel s kemičnimi sredstvi,
- 22. marca 1988: Prevozništvu,
- 29. marca 1988: Medovite rastline in paše po Jugoslaviji,
 - 5. aprila 1988: Pridelovanje matičnega mlečka,
- 12. aprila 1988: Pridelovanje cvetnega prahu.

Predavanja bodo ob torkih ob 16.30 v predavalnici Mercator – Kmetijska zadruga Ljubljana, Ižanska cesta 303, Ljubljana (bivša osnovna šola Barje).

Vljudno vabljeni!

Mercator
Kmetijska zadruga Ljubljana

Ekipa mladih preglednikov vam nudi uslugo – dimljenje čebel z aparatom »DIHUR«! Vse informacije dobite na naslovu: MATJAŽ MARINKO, NA JAMI 9, LJUBLJANA. Pri dimljenju nad 500 panjev nudimo popust. Poleg vašega točnega naslova napišite tudi vašo telefonsko številko.

Časopis izhaja vsakega 1. v mesecu.

Izdaja ga Zveza čebelarских društev Slovenije, Cankarjeva c. 3, 61000 Ljubljana

Telefon: (061) 210-992

Izdajateljski svet: Andrej Petelin, predsednik; člani: inž. Alojz Podjavoršek, Janez prof. Mihelič, inž. Jože Babnik, Lojze Kastelic, Boris Slavec, Marjana Hönigsfeld, dr. Jože Korošec

Uredniški odbor: prof. Janez Mihelič, Jože Babnik, Lojze Kastelic, Martin Mencej, Franc Javornik, Franček Šivic, Boris Slavec, Jože Bregar

Odgovorni urednik: inž. Jože Babnik

Glavni urednik: prof. Janez Mihelič

Lektorica: prof. Nuša Radinja

Glavni in odgovorni urednik Biltena hp Medex – Boris Slavec

Letna naročnina za nečlane 18.000 din, za tujino 13 USA dolarjev.

Cena za posamezno številko je 1.600 din. Odpovedi med letom ne upoštevamo.

Reklamni oglasi: cela stran – 240.000 din, pol strani 140.000 din, četrt strani 70.000 din. Popusti za 3- do 5-kratno objavo 10 odstotkov, za 6- do 10-kratno objavo 20 odstotkov, za celoletno objavo 30 odstotkov. Splošni oglasi: beseda 420 din. Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu. Za vsako naslednjo besedo plačajo po veljavnem ceniku 420 din. Članarina znaša 12.000 din, s članarino je plačan tudi Slovenski čebelar.

Št. žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva c.: 50101-678-48636

Devizni račun št. 50100-620-107-010-30960-943

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/74 je časopis oproščen temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tisk: Tiskarna KURIR, Ljubljana

Rokopisov ne vračamo.

POZIV VSEM VZREJEVALCEM MATIC

Vse vzrejevalce matic, ki leta 1987 niso imeli registriranih vzrejevališč, pozivamo, da vzrejo in prodajo matic pismeno prijavijo na Kmetijski inštitut Slovenije, Hacquetova 2, Ljubljana, najkasneje do 15. februarja 1988.

Prav tako pozivamo vse registrirane vzrejevalce matic, ki se v letu 1988 ne nameravajo več ukvarjati z vzrejo in prodajo matic, da do 15. februarja odjavijo svojo dejavnost na gornji naslov.

Vsi vzrejevalci matic morajo vzrejo matic obvezno prijaviti tudi področnemu veterinarskemu inšpektorju, in to takoj, da bo lahko pravočasno odvzel vzorce zimskih čebeljih mrtvic za pregled na pršičavost in nose mavost. Ta pregled bo za vzrejevalce opravljal VTOZD za veterinarstvo v Ljubljani. Inšpektor pa bo spomladi organiziral tudi pregled družin na hudo gnilobo čebelje zalege.

Vse vzrejevalce matic opozarjamo, da jim v letu 1988 ne bomo dovolili vzreje in prodaje matic, če vzrejališča ne bodo pravočasno prijavili in registrirali pri Kmetijskem inštitutu Slovenije, ga prijavili veterinarski inšpekciji ter si do prihoda komisije preskrbeli ustrežna potrdila o zdravstvenem stanju, plinjenju proti varoozi in pasemski čistosti čebeljih družin.

KOMISIJA ZA PREGLED PLEMENIŠČ ZA VZREJO ČEBELJIH MATIC
PRI REPUBLIŠKEM KOMITEJU ZA KMETIJSTVO, GOZDARSTVO
IN PREHRANO SR SLOVENIJE

PREDAVANJA

Čebelarstvo društvo občine Ljubljana-Center vabi čebelarje in ljubitelje čebel na naslednja predavanja:

1. Prof. dr. Jože Rihar:
Nova spoznanja v boju z varoozo, četrtek, 4. 2. 1988 ob 17. uri;
2. Dipl. ing. Željko Krpan:
Nova odkritja v boju z nose mo, hudo gnilobo in poapnelo zalego, četrtek, 11. 2. 1988 ob 17. uri;
3. Ivan Grajš:
Čebelarjenje v gozdu;
mag. Jože Jenko:
Gospodarjenje v čebelarstvu, četrtek, 18. 2. 1988 ob 17. uri.
4. Vse člane društva pa vabimo na letni občni zbor, ki bo 25. 2. 1988 ob 17. uri.

Predavanja bodo v dvorani poslovne stavbe »ISKRA«, Trg revolucije 3, Ljubljana (vhod z vzhodne strani – nasproti Ljubljanske banke).

ČEBELARSKO DRUŠTVO
Občine Ljubljana-Center

OBVESTILO NAROČNIKOM, KI NISO VČLANJENI V ČEBELARSKO DRUŠTVO

Naročnina na revijo Slovenski čebelar znaša v letu 1988 18.000 din. To velja za vse, ki niste člani čebelarskih društev in naročate revijo neposredno pri ZČDS. Prosimo, da naročnino plačate takoj po prejemu položnice.

Naročniki, ki v letu 1988 ne želite prejemati Slovenskega čebelarja, se odjavite na ZČDS, telefon (061) 210-992, najkasneje do 15. 2. 1988.